

SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Ur innehållet:

Varuexporten växlade upp sid 5

Den svenska exporten växte i snabbare takt. Tjänsteexportens höga tillväxt höll i sig, men det var varuexporten, som med den snabbaste tillväxten på över fyra år, bidrog mest till BNP-uppgången. Ökningen drevs av en uppgång för investeringsvarorna.

Ökad varuproduktion i näringslivet .. sid 13

Varuproduktionen ökade i snabbare takt än tjänsteproduktionen fjärde kvartalet. Industrin och byggbranschen har utvecklats starkt under hela 2015 och förklarar en betydande del av den starka BNP-tillväxten under året.

Ökad asylinvandring höjer BNP..... sid 18

Den senaste tidens omfattande migrationsströmmar har påverkat BNP-utvecklingen främst via ökad offentlig konsumtion. En skattning av asylsökandes effekt på BNP-utvecklingen fjärde kvartalet 2015 visar att det ökade antalet asylsökande lyfte BNP med 0,4 procentenheter i årstakt under fjärde kvartalet.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Internationell utblick.....	4
Export och import	5
Hushållens konsumtion	8
Investeringar	11
Näringsliv	13
Arbetsmarknad	16
Tidigare fördjupningsartiklar	28

Fördjupningsartiklar

Fler asylsökande höjer BNP	18
Asylinvandringen skapar utmaningar för statistiken	20
Större BNP-effekt från produktskatterna.....	23
Tjänstesektorn i storstäderna stark drivkraft	24

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se/scb-indikatorer/

Sammanfattning

Stark tillväxt för Sveriges ekonomi

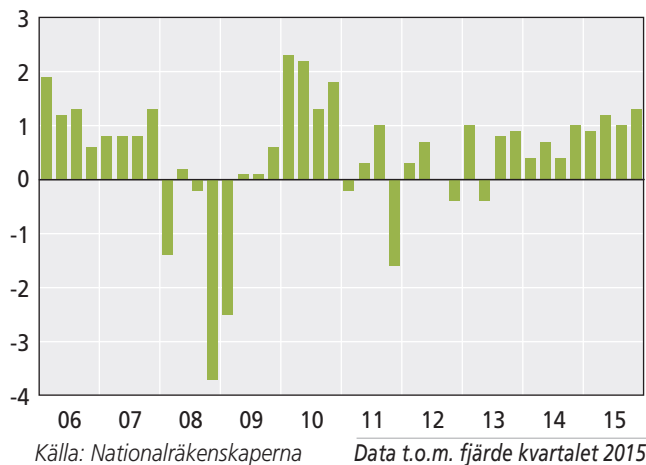
Sveriges BNP utvecklades mycket starkt fjärde kvartalet. Samtidigt som den inhemska ekonomin fortsatte att växa, ökade även exportens betydelse för tillväxten. Tillsammans med de fasta bruttoinvesteringarna lämnade utrikeshandeln det största bidraget till BNP-utvecklingen.

Svensk ekonomi fortsatte att öka i snabb takt fjärde kvartalet. Tillväxten på 1,3 procent var den kraftigaste uppgången på fem år. De senaste åren har det primärt varit den inhemska efterfrågan, med hushållskonsumtionen och bostadsinvesteringarna i spetsen, som stått för tillväxten. Fjärde kvartalet tog dock exporten högre fart och var den del av ekonomin som bidrog mest till BNP-utvecklingen. BNP har stigit kraftigt samtliga kvartal 2015 och noterade den högsta utvecklingen på helårsbasis sedan återhämtningsåret 2010.

De kraftiga migrationsströmmarna påverkade BNP fjärde kvartalet, främst via den offentliga konsumtionen. Hur den ökade asylinvandringen påverkar nationalräkenskaperna behandlas i två fördjupningsartiklar.

Bruttonationalprodukten (BNP)

*Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden*

Den svenska exporten växte i snabbare takt fjärde kvartalet. Tjänsteexportens höga tillväxt höll i sig, men det var varuexporten, som med den snabbaste tillväxten på över fyra år, bidrog mest till BNP-uppgången. Ökningen för varuexport-

ten drevs framförallt av en uppgång för investeringsvarorna och sammanföll med en produktionsuppgång i tillverkningsindustrin.

Fjärde kvartalet noterade hushållens konsumtion den snabbaste tillväxten under 2015 och var återigen en viktig drivkraft till BNP-utvecklingen. Den kraftigaste tillväxten stod bilinköpen för. Högre löner och lägre ränteutgifter drog upp hushållens disponibla inkomst 2015. Under året steg inkomsterna mer än konsumtionsutgifterna och hushållen har således utrymme att konsumera mer än de gör. Istället har sparandet tilltagit de senaste åren.

Den starka utvecklingen för de fasta bruttoinvesteringarna höll i sig fjärde kvartalet. De fasta bruttoinvesteringarna fortsätter därmed att vara en av delarna i ekonomin som växer snabbast. Kvartalsutvecklingen lyftes i huvudsak av större poster avseende investeringar i immateriella tillgångar inom industrin. Även bostadsinvesteringarna fortsatte att öka och växte ungefär i linje med tidigare kvartal 2015.

Det svenska näringslivet fortsätter att ha en jämn uppgående produktionskurva. Fjärde kvartalet växte varuproduktionen snabbare än tjänsteproduktionen, med en stark utveckling för både industrin och byggbranschen. Det var framförallt dessa branscher som bidrog mer till tillväxten helåret 2015 än åren innan och förklarar därmed en betydande del av den starka BNP-tillväxten under året.

Arbetsmarknaden utvecklades starkt och antalet sysselsatta har ökat oavbrutet sedan fjärde kvartalet 2009. Sysselsättningen steg inom samtliga sektorer där tjänsteproducenterna redovisade den starkaste uppgången. Samtidigt ligger antalet lediga jobb på de högsta nivåerna under hela 2000-talet.

Detta nummer av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv innehåller även fyra fördjupningsartiklar. Där analyseras effekten av den ökade asylinvandringen på BNP fjärde kvartalet och hur den ökade migrationen skapar utmaningar för statistiken. I följande artikel beskrivs produktskatternas betydelse för BNP. Den fjärde artikeln reder ut vad som ligger bakom den höga BNP-tillväxten i storstadslänen under de senaste femton åren.

Inbromsning i världsekonomin

Efter tecken på stabilisering under hösten försvagades den globala konjunkturen i slutet av fjolåret. Fjärde kvartalet dämpades tillväxten i USA och Europa och i Japan krympte ekonomin. Detta gjorde att OECD-ländernas BNP växte i den lägsta takten på tre år. Dessutom dämpades Kinas BNP-tillväxt på nytt.

Dämpad tillväxt i Europa

I EU inleddes 2015 med en starkare BNP-uppgång än tidigare men under året försvagades tillväxten varje kvartal och var fjärde kvartalet nere på 0,3 procent i säsongrensade tal. Tyskland tangerade genomsnittstillväxten och BNP-utvecklingen låg därmed kvar på samma nivå som tidigare under året. Även Frankrikes BNP växte i takt med EU-genomsnittet fjärde kvartalet men där har utvecklingen under året varit mer varierad. Detta var dock det sjätte kvartalet i rad med antingen ökande eller oförändrad BNP, vilket är en klar förbättring jämfört med perioden 2012–2014 då tillväxten flera kvartal var negativ.

I Italien ökade BNP med 0,1 procent vilket är högre än landets genomsnittliga tillväxt de senaste fem åren. Italiens ekonomi växte samtliga kvartal 2015 vilket står i skarp kontrast till de föregående åren då BNP mestadels sjönk. Spaniens utveckling är fortsatt stark och var, med en tillväxt på 0,8 procent, återigen klart över EU-snittet. Återhämtningen i Spanien har nu pågått i två och ett halvt år vilket även märks på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har sjunkit med drygt 5 procentenheter men är med en nivå på över 20 procent alltså mer än dubbelt så hög som EU-genomsnittet.

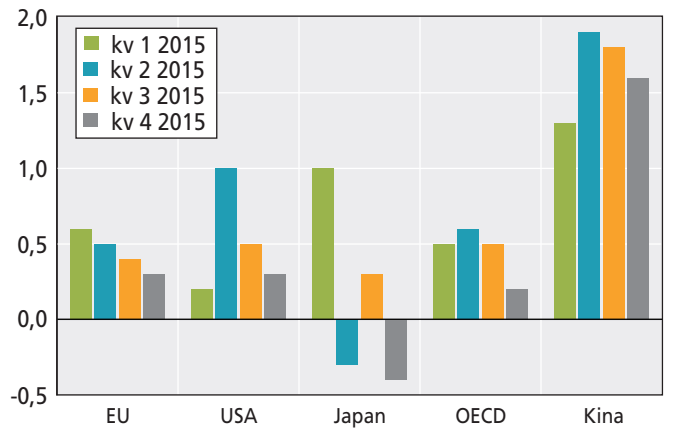
Spretig utveckling i Norden

I Norden är tillväxten fortsatt svagare än på kontinenten, undantaget Sverige. Efter ett dystert tredje kvartal utvecklades BNP i grannländerna något bättre under fjärde kvartalet. I Finland steg BNP efter en minskning kvartalet innan, och dessutom reviderades BNP för tredje kvartalet upp till att visa en mindre nedgång än tidigare. Huvudorsaken till fjärde kvartalets förbättring var att investeringarna ökade starkt.

Även i Danmark vände BNP-utvecklingen från att minska tredje kvartalet till en ökning fjärde kvartalet. Investeringarna vände upp och dessutom växlade nettoexportens bidrag från starkt negativt till svagt positivt. I Norge ökade fastlands-BNP med 0,1 procent efter föregående kvartals nolltillväxt. Ljuspunkterna var att hushållskonsumtionen stärktes något och att varuexporten exklusive olja ökade. Investeringarna fortsatte däremot att sjunka, inte bara inom oljenäringen utan även på fastlandet.

BNP-tillväxt

Procentuell förändring från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: OECD

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Försvagning i USA

I USA har det under det senaste halvåret skett en inbromsning efter en period med relativt god tillväxt. Varuexporten har försvagats, vilket förmodligen, åtminstone delvis, kan förklaras av den starkare dollarn. Fjärde kvartalet sjönk varuexporten på nytt och exporten lämnade ett betydande negativt bidrag till BNP-tillväxten. I kombination med en dämpad inhemsk efterfrågan så gjorde detta att BNP-tillväxten sjönk till 0,3 procent. Det är en bit under de senaste årens utveckling och klart lägre än det historiska genomsnittet.

Huvudförklaringen till den svagare inhemska efterfrågan var att hushållskonsumtionen tappade fart. Ökningstakten låg dock fortsatt på en hygglig nivå, inte alltför långt under de senaste årens genomsnitt. Investeringarna utvecklades däremot svagt, med undantag för bostadsinvesteringarna som fortsatte att stiga. Övriga fasta bruttoinvesteringar sjönk vilket var första gången sedan tredje kvartalet 2012.

Svagare utveckling även i Asien

Regeringen i Japan har sedan den tillträdde 2013 försökt bryta deflationsspiralen och få fart på ekonomin. I början ökade BNP-tillväxten och inflationen steg, men efter momshöjningen i april 2014 har utvecklingen varit svag. Fjärde kvartalets nedgång på 0,4 procent innebar att Japans BNP har minskat fyra av de sju senaste kvartalerna. Inflationen har dessutom fallit tillbaka och ligger nu nära noll.

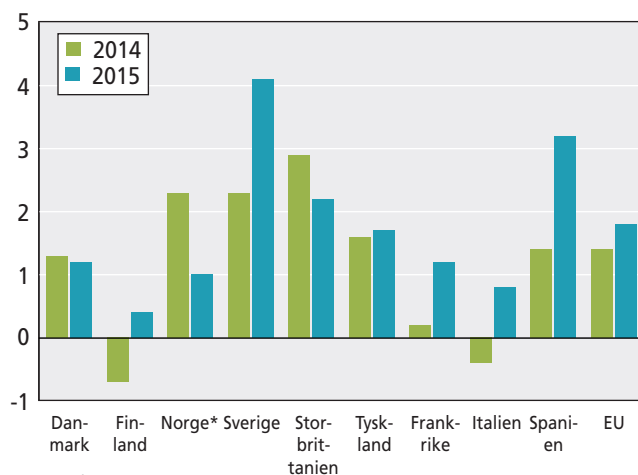
I Kina var utvecklingen första kvartalet 2015 svag men andra och tredje kvartalet låg tillväxten i linje med tillväxtmålet på 7 procent. Efter sommarens turbulens var det också lugnare på finansmarknaden. Fjärde kvartalet saktade tillväxten in på nytt. BNP ökade med 1,6 procent, vilket var en av de svagaste noteringarna under de senaste fem åren. Efter årsskiftet har dessutom marknadsoron blossat upp igen och börserna i Hongkong och Shanghai har fallit kraftigt.

Tillväxten i EU stärktes 2015

Sett till helåret 2015 skedde en tydlig förbättring för den ekonomiska tillväxten i Europa. Såväl EU som euroområdet noterade den högsta BNP-tillväxten sedan 2011. Bland de stora euroländerna sticker Spanien ut med en tillväxt på 3,2 procent vilket är avsevärt starkare än de föregående åren och landets högsta års-tillväxt sedan 2007. Noterbart är också att Italien efter tre år med sjunkande BNP uppvisade en tillväxt på 0,8 procent. Bland våra grannländer var utvecklingen brokig. Finlands ekonomi växte med 0,4 procent vilket var ett framsteg efter tre år med krympande BNP. Danmarks BNP-tillväxt på 1,2 procent låg i linje med föregående år. I Norge ökade fastlands-BNP med 1,0 procent vilket bortsett från finanskrisen var den sämsta tillväxten på 25 år.

BNP-tillväxt

Procentuell förändring från föregående år

* Avser fastlands-BNP

Källa: Eurostat

Data t.o.m. 2015

Kontaktperson: Thomas Bjurenvall, 08-506 945 74

Export och import

Investeringsvaror drog upp varuexporten

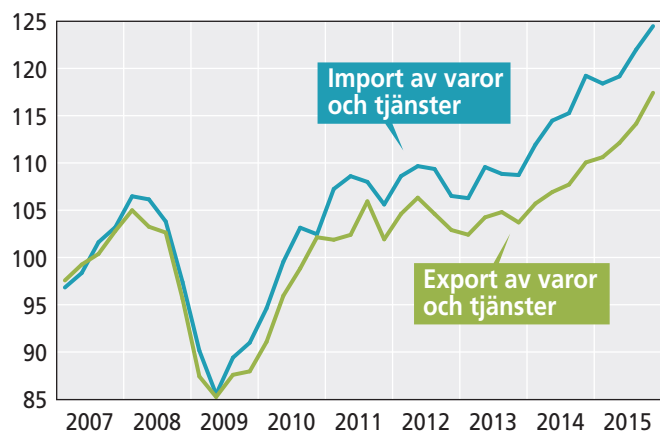
Den svenska exporten växte i snabbare takt fjärde kvartalet. Tjänsteexportens höga tillväxt höll i sig, men det var varuexporten, som med den snabbaste tillväxten på nästan fyra år, bidrog mest till BNP-uppgången. Ökningen för varuexporten drevs framförallt av en uppgång för investeringsvaror och sammanföll med en produktionsuppgång i tillverkningsindustrin.

Aktiviteten i den svenska utrikeshandeln har tilltagit under de senaste kvartalen. Fjärde kvartalets exporttillväxt på 2,9 procent i säsongsrensade tal, ligger betydligt över den genomsnittliga tillväxttakten på 1,2 procent under de senaste tjugo åren. Det som främst ligger bakom omslaget för exporten fjärde kvartalet är att varuexporten succesivt har växlat om till en snabbare tillväxt under året, medan den snabba ökningstakten för tjänsteexporten höll i sig. Varuexporten utgör också nästan 70 procent av exporten i nationalräkenskaperna och är därmed av stor betydelse för utvecklingen totalt. Uppgången på 2,5 procent från tredje till fjärde kvartalet, var den starkaste ökningen sedan första kvartalet 2012.

BNP-tillväxten har under de senaste åren främst drivits av en stark inhemsk efterfrågan. De senaste kvartalen har dock uppgången breddats och exporten var den del av försörjningsbalansen som drog upp den säsongsrensade BNP-tillväxten mest fjärde kvartalet. Att importen, som är en avdragspost till BNP, steg med 2 procent dämpade dock nettoeffekten från utrikeshandeln som stod för drygt en tredjedel av den säsongsrensade BNP-tillväxten fjärde kvartalet.

Svensk utrikeshandel

Säsongsrensad volymindex 2007=100

Källa: Nationalräkenskaperna

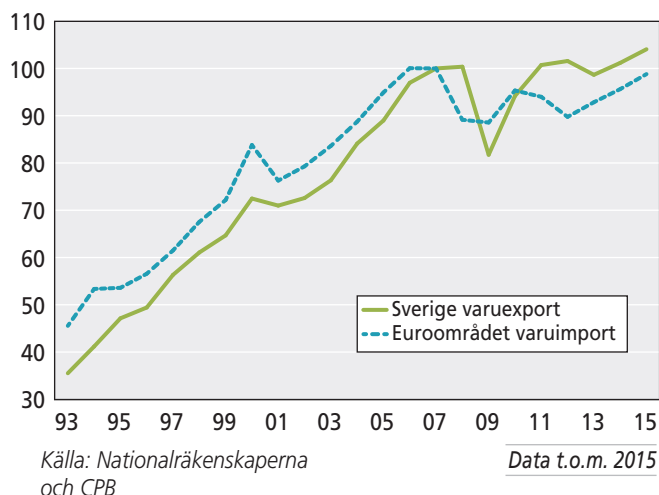
Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Den svenska varuexporten har haft svårt att lyfta efter återhämtningen från finanskrisen med en genomsnittlig årlig tillväxt på endast 0,8 procent sedan 2012. Det är först nu, drygt sju år efter att finanskrisen bröt ut, som varuexporten är tillbaka på högre nivåer än innan krisen. Den trevande återhämtningen i Europa har varit återhållande för utvecklingen.

Sett över tid följer varuexporten ett liknande mönster som importen till euroområdet, som är mottagare för ungefär 40 procent av svenska exportvaror. Uppgången för den svenska varuexporten sammanfaller med en snabbare ökningstakt för euroområdets import. Den årliga tillväxten för importen till euroområdet har varit ungefär 3 procent under de

senaste två åren, vilket är något snabbare än svensk varuexport som har ökat med drygt 2,5 procent per år under motsvarande period.

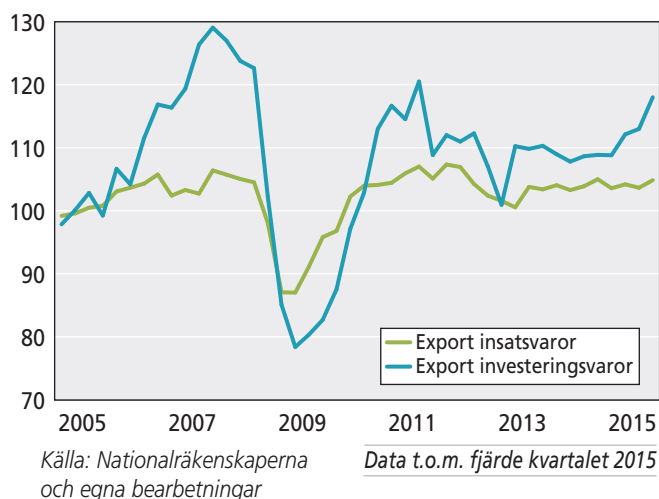
Sveriges varuexport och import euroområdet Volymindex 2007=100

Investeringsvarorna driver varuexporten

De senaste kvartalets uppgång för varuexporten beror framförallt på att exporten av investeringsvaror har tagit fart. Från tredje till fjärde kvartalet var ökningen över 4 procent. Efter en svagt negativ trend sedan 2011 vände exporten av investeringsvaror upp under andra kvartalet 2015 och tillväxttakten har sedan dess stegrats. Ökningen under de senaste tre kvartalen på tillsammans över 8 procent i säsongsgrensade tal¹, har inte uppvisats sedan uppgångarna under 2006 och 2007 och den snabba återhämtningen åren efter finanskrisen.

Varuexport Säsongsgrensad volymindex 2005=100

Investeringsvarorna utgör knappt 40 procent av varuexporten, och står därmed för en nästan lika stor andel av exporten i nationalräkenskaperna som hela tjänsteexporten. Att investeringsvarorna återigen har börjat visa tillväxt får därför ses som en klart positiv signal för exportutvecklingen totalt.

Exporten av insatsvaror, som utgör en tredjedel av varuexporten, har dock fortsatt kräftgången. Svängningarna över

konjunkturcykeln för insatsvarorna är dock normalt sett betydligt lägre än för investeringsvarorna. Genomsnittstillväxten under de senaste tre kvartalen på 0,4 procent är i stort sett i paritet med medelvärdet för de senaste tjugo åren.

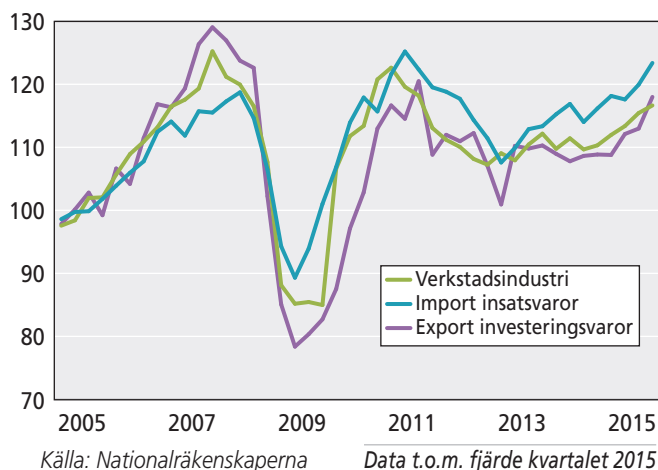
Efterfrågan på exportvaror lyfter industrin

Exportuppgången för investeringsvaror sammanfaller med en produktionsuppgång² inom verkstadsindustrin. Framförallt har branscher såsom fordonsindustrin, där en stor del av produktionen går på export, höjt produktionen under de senaste kvartalen.

Ser man till utvecklingen över tid följer även importen av insatsvaror ungefär samma mönster som produktionen i verkstadsindustrin. Importuppgången av insatsvaror inleddes under 2013, några kvartal innan produktionen och varuexporten började att ta större fart. En högre import av insatsvaror dämpar BNP-tillväxten under kvartalet eftersom import är en avdragspost i nationalräkenskaperna, men behöver inte reflektera ett lägre efterfrågetryck i ekonomin.

Varuimporten under det senaste året har dock främst drivits av öknings för importen av investeringsvaror som står för en tredjedel av varuimporten totalt. Den genomsnittliga tillväxttakten för importen av investeringsvaror låg under 2015 på 2,7 procent per kvartal, medan motsvarande uppgång för insatsvarorna var 1,6 procent.

Import insatsvaror, export investeringsvaror samt produktion verkstadsindustri Säsongsgrensad volymindex 2005=100

Fortsatt stark exporttillväxt för tjänster

Trots att varuexporten var det som bidrog mest till BNP-tillväxten fjärde kvartalet fortsatte tjänsteexporten att öka i ännu snabbare takt. Att BNP-effekten var lägre beror på att tjänsteexporten utgör ungefär 30 procent av exporten i nationalräkenskaperna. Uppgången på 3,5 procent från tredje till fjärde kvartalet var långt över genomsnittstillväx-

¹ Serierna har säsongsgrensats med samma modell som totalaggregatet, men har ingen summakonsistens. Det vill säga att delaggregaten inte summerar till totalen.

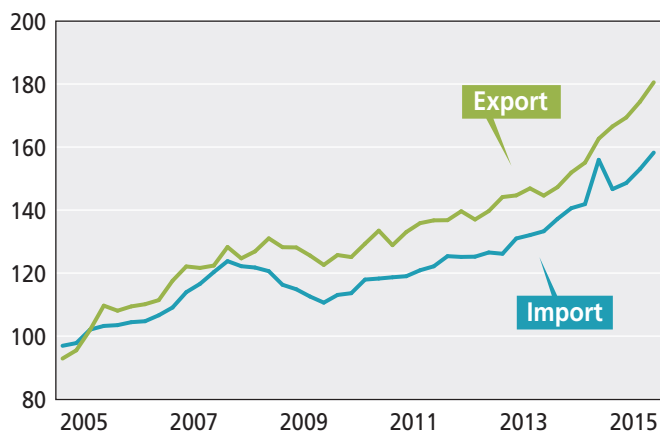
² Med produktion i denna artikel avses förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

ten under de senaste fem åren på 1,6 procent. Det innebär en fortsättning på en mycket stark utveckling för tjänsteexporten, som har stått för majoriteten av svensk exporttillväxt de senaste åren.

I säsongrensade tal kan ökningen från tredje till fjärde kvartalet bland annat härledas till att exporten av FoU steg mer än under årets tre första kvartal, medan exporten av IT-tjänster minskade för andra kvartalet i rad. Utländsk konsumtion i Sverige låg kvar på ungefär samma nivå som kvartalet innan, efter tre kvartal i rad med ökning på mellan 4 och 6 procent per kvartal.

Importen av tjänster steg nästan lika snabbt som exporten från tredje till fjärde kvartalet, säsongrensat. Bakom uppgången på 3,4 procent låg bland annat import av FoU, där ett fåtal betydande transaktioner drog upp utvecklingen. Uppgången balanserades dock av en motsvarande ökning för FoU-investeringarna och var således neutral för BNP. Tillväxten för importerade IT-tjänster och datakonsulter, som har ökat mycket kraftigt i stort sett varje kvartal sedan 2011, har dock stannat av och i stort sett redovisat nolltillväxt under de senaste två kvartalen.

Export och import av tjänster Säsongrensat volymindex 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Starkare efterfrågan väntas från Europa

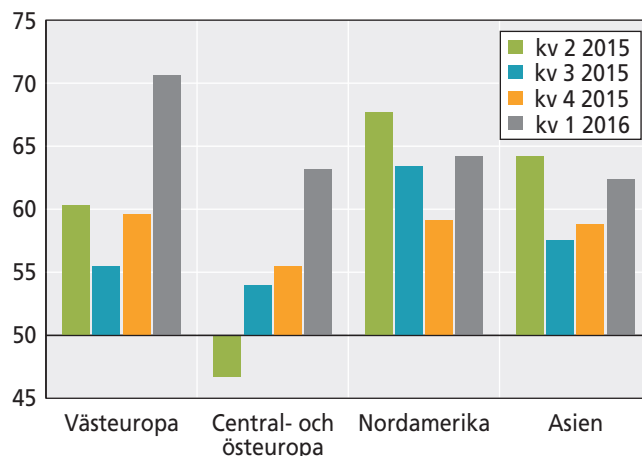
Den ökade exporten överensstämmer väl med Exportchefsindex, som speglar stämningssläget bland både varu- och tjänsteexportörer. Mätningen för första kvartalet 2016, som utfördes under februari, visar att exportcheferna förväntar sig en fortsatt gynnsam exportutveckling. Företagen är positivt ställda till både exportförsäljningen och lönsamheten och utfallet på nivåer på knappt 60 är klart över 50-strecket som indikerar att fler tror på tillväxt än tvärtom. Det var framförallt storföretagen som var mer positiva i sina bedömningar än tidigare.

Den stora förändringen i den senaste mätningen är en mer positiv bedömning av efterfrågan i Västeuropa. Utfallet på över 70 var den klart högsta sedan början på 2011. Ett klart trendbrott signaleras också för efterfrågan i Central- och Östeuropa där ett relativt neutralt stämningssläge förbättrades med närmare 10 enheter till drygt 63 första kvartalet.

Dessa regioner väger tungt för exportutvecklingen i Sverige då nästan tre fjärdedelar av svensk varuexport har ett annat Europeiskt land som mottagare.

Exportchefsindex

Diffusionsindex. Värden över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning av exportkonjunkturen

Källa: SCB/Business Sweden

Data t.o.m. första kvartalet 2016

Utrikeshandeln 2015

Svensk export ökade i snabbare takt under 2015 än året innan. Uppgången på 5,9 procent för helåret är den starkaste exportuppgången sedan 2011. I motsats till 2014 steg också exporten snabbare än importen och nettobidraget från utrikeshandeln stod för 0,4 procentenheter av BNP-tillväxten under 2015.

Trenden med en hög tillväxt inom tjänsteexporten stegrades ytterligare under 2015, och tillväxten på 12,2 procent för helåret 2015 är den snabbaste uppgången sedan 2001. Bland de branscher som bidrog mest till uppgången var exporten av IT-tjänster och konsulter, FoU och utländsk konsumtion i Sverige. Sett till helåret 2015 var tjänsteexporten en av de viktigaste drivkrafterna till BNP-tillväxten, med ett bidrag på 1,6 procentenheter till BNP-uppgången.

Efter att ha minskat 2013 vände även varuexporten upp och ökade med 3,3 procent 2015. Uppgången kan bland annat härledas till att exporten av fordon och läkemedel steg i snabbare takt än de föregående åren. Importen av varor och tjänster ökade med sammanlagt 5,4 procent under 2015, vilket var en något lägre ökningstakt än året innan.

Export och import av varor och tjänster

Volymförändring jämfört med föregående år, procent

	2013	2014	2015
Export av varor och tjänster	-0,8	3,5	5,9
Varor	-2,9	2,3	3,3
Tjänster	5,0	6,3	12,2
Import av varor och tjänster	-0,1	6,3	5,4
Varor	-1,7	4,6	5,3
Tjänster	4,1	10,3	5,5

Källa: Nationalräkenskaperna

Kontaktperson: Magnus Saltveit, 08-506 949 84

Hushållens konsumtion

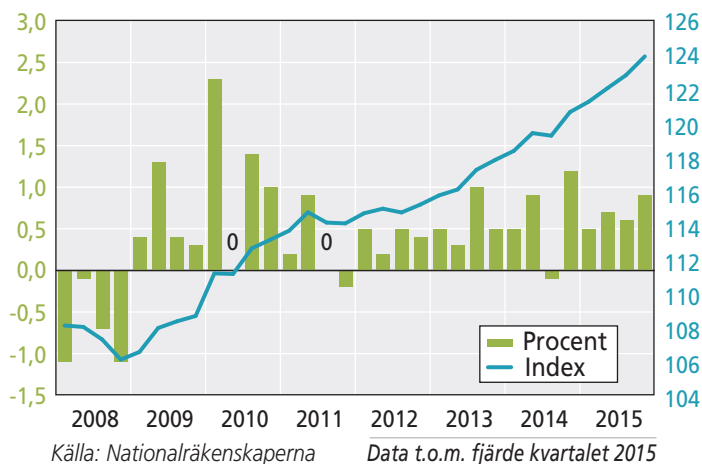
Högre fart i hushållskonsumtionen

Fjärde kvartalet noterade hushållens konsumtion den snabbaste tillväxten under 2015 och var återigen en viktig drivkraft till BNP-utvecklingen. Den kraftigaste tillväxten stod bilinköpen för. Högre löner och lägre ränteutgifter drog upp hushållens disponibla inkomst 2015. Under året steg inkomsterna mer än konsumtionsutgifterna och hushållen har således utrymme att konsumera mer än de gör. Istället har sparandet tilltagit de senaste åren.

Hushållens konsumtionsutgifter steg med 0,9 procent fjärde kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det var den snabbaste ökningstakten under 2015. Tillväxten håller sig väl även sett i förhållande till genomsnittsutvecklingen de senaste 15 åren som uppgått till 0,5 procent. Hushållskonsumtionen gav återigen ett stabilt bidrag till BNP-tillväxten och bidrog med 0,4 procentenheter till BNP-uppgången på 1,3 procent. Bidraget på en knapp tredjedel är strax över förra årets genomsnitt.

Hushållens konsumtionsutgifter

Procentuell förändring från föregående kvartal samt index 2005=100. Säsongrensade kvartalsvärden

Snabb ökning av bilinköpen

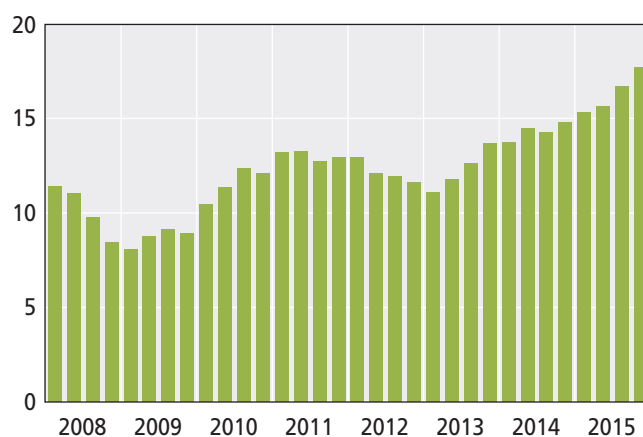
Efter att ha avtagit under en period började hushållens bilinköp växa andra kvartalet 2013 och har i princip ökat varje kvartal sedan dess. Efter en något försiktigare utveckling i början av 2015 stegrades ökningstakten tredje kvartalet. Fjärde kvartalet noterades återigen en kraftig ökning, då bilinköpen steg med 5,9 procent, jämfört med kvartalet innan. Bilinköp och övriga transportkostnader¹ gav det största bidraget till de totala konsumtionsutgifterna och stod för 0,4 procentenheter av den totala uppgången på 0,9 procent. Efter de senaste årens kraftiga ökning av bilinköpen är transportutgifterna det hushållen, näst efter boende, lägger mest pengar på.

I uppgifterna om hushållens bilinköp ingår även privatleasing av personbilar. Detta är något som har ökat explosions-

artat de senaste åren. Mellan 2010 och 2012, det vill säga innan privatleasingen började ta fart, var det i genomsnitt drygt 5 000 bilar per år som leasades. 2013 ökade antalet några tusen och sedan accelererade privatleasingen till drygt 26 000 bilar år 2015. Det är fortfarande en relativt liten andel av den totala nyregistreringen² av bilar som förra året uppgick till cirka 360 000 bilar, men tydligt är att privatleasingen har ökat i betydelse. Man bör dessutom ha i åtanke att siffran över nybilsregistreringen även omfattar företagssektorn och inte bara hushållen.

Hushållens bilinköp

Säsongrensade värden, fasta priser, ref.år 2014, mkr

Ökad konsumtion av kläder och inredning

Vid sidan av den expansiva bilkonsumtionen la hushållen mer pengar på de flesta konsumtionstyper fjärde kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Tendensen som pågått en tid, att hushållen spenderar allt mer pengar på möbler och inredning, höll i sig även fjärde kvartalet. Handeln med möbler och inredning är en av de största branscherna vad gäller omsättning från e-handel och var vid sidan av bygghandeln och leksakshandeln den snabbast växande e-handelsbranschen 2015³. Näst efter elektronik är kläder och skor den bäst säljande branschen på internet. Den totala klädhandeln, i butiker och via e-handel, hade 2015 den bästa utvecklingen på fem år och hushållens klädinköp steg även fjärde kvartalet.

¹ Här ingår drivmedel och underhåll, men även resetjänster såsom buss- och flygresor.

² Enligt Fordonsstatistiken, som SCB tar fram på uppdrag av Trafikanalys.

³ Enligt e-barometern, som tas fram av HUI research.

I likhet med tidigare kvartal 2015 ökade även utgifterna för post- och telekommunikationer stadigt fjärde kvartalet. Kommunikationsutgifterna, som till övervägande del utgörs av teletjänster, hade under helåret 2015 den högsta tillväxten sedan 2010. Även hushållens utgifter förknippade med fritid och underhållning steg fjärde kvartalet och bidrog med 0,2 procentenheter till den totala konsumtionsökningen. I denna kategori ingår både varor, exempelvis böcker, dator- och TV-utrustning, och tjänster, såsom teaterbesök och sportaktiviteter. Fritid och underhållning är hushållens femte största utgift och utgjorde drygt 11 procent av den totala konsumtionen fjärde kvartalet.

Hushållens konsumtionsutgifter fjärde kvartalet 2015

	Andel av hushållens konsumtion, %	Säsongrens. volym- förändring, jmf med kv 3 15, %	Bidrag till hushållens kon- sumtionsök- ning, procent- enheter
Boende	25,6	-0,4	-0,1
Transporter och fordon	13,1	3,1	0,4
Livsmedel och alkoholfria drycker	12,3	0,5	0,1
Övriga varor och tjänster	11,3	0,2	0,0
Fritid och underhållning	11,2	1,4	0,2
Restauranger, hotell	6,0	-0,2	0,0
Möbler m.m.	5,4	2,3	0,1
Kläder och skor	4,8	2,0	0,1
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,5	0,0	0,0
Hälsa- och sjukvård	3,5	0,4	0,0
Post och telekommunikationer	3,3	2,3	0,1
Utbildning	0,3	0,1	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	5,6	1,0	0,1
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-5,8	-0,1	0,0
Hushållens totala konsumtion	100,0	0,9	0,9

Källa: Nationalräkenskaperna

Efter att ha ökat varje kvartal sedan restaurangmomsen sänktes vid inledningen av 2012 sjönk hushållens utgifter för hotell- och restaurangbesök svagt fjärde kvartalet jämfört med kvartalet innan. Även hushållens största utgift, boendekostnaden, minskade något och motverkade konsumtionsuppgången med 0,1 procentenhet, vilket förmodligen kan förklaras av det, för säsongen, ovanligt varma vädret. Drygt en fjärdedel av den totala konsumtionen gick åt till boende under fjärde kvartalet.

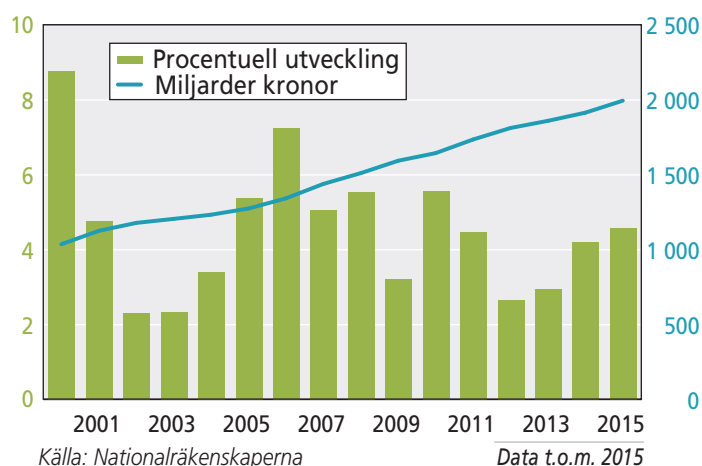
Stabil utveckling av disponibelinkomsten

Den samlade hushållssektorns disponibla inkomster ökade 2015 med 4,2¹ procent jämfört med året innan. Det är en bättre inkomstutveckling än de två närmast föregående åren, men faktiskt något lägre än den genomsnittliga tillväxten de senaste 15 åren. Hushållens i särklass största inkomstkälla och det som i högst grad påverkar den disponibla inkomsten, löneinkomsterna, steg med 4,3 procent under året, vilket är den högsta ökningstakten sedan 2011 och i linje med den genomsnittliga utvecklingen sedan år 2000. De sociala förmånerna, där bland annat sjukpenning och rehabilitering, föräldraförsäkring samt assistansersättning ingår, är hushållens näst största inkomstkälla. Dessa var också högre än 2014, men ökade procentuellt sett något mindre

än löneinkomsterna. Den största kostnaden hushållen har, och alltså det största avdraget på den disponibla inkomsten, är skatteutgifterna. Dessa steg med knappt 6 procent 2015 jämfört med året innan. Efter att ha minskat tre år i följd började skatteutgifterna stiga igen år 2010 och de senaste åren har ökningstakten successivt ökat år för år.

Något som kan vara värt att ha i åtanke är att samtliga uppgifter gällande den disponibla inkomsten avser hela hushållssektorn, vilket innebär att ju större befolkning och desto fler som arbetar, desto större är också basen för löner, sociala förmåner och skatter. I tider med stor befolkningsökning, som i nuläget, växer skillnaden mellan inkomstutvecklingen för den totala hushållssektorn och den som tar hänsyn till befolkningsutvecklingen, det vill säga disponibel inkomst per capita.

Hushållens disponibla inkomst Miljarder kronor och procentuell utveckling

Låg räntekostnad höjer den disponibla inkomsten

Ränteintäkter och -kostnader påverkar också den disponibla inkomsten, där ökade intäkter drar upp den medan högre räntekostnader sänker den disponibla inkomsten. Båda dessa sjönk kraftigt under 2015, ränteintäkterna med 63 procent och kostnaderna med 61 procent, men då hushållens räntekostnader ligger på en betydligt högre nivå blir nettopåverkan av ett lägre ränteläge positiv på den disponibla inkomsten.

Eftersom hushållens lån ökade kraftigt² förra året beror den sänkta räntekostnaden på 25 miljarder, enbart på det lägre ränteläget. Hushållens disponibla inkomster har stigit de senaste 15 åren, men lånen har ökat betydligt mer. År 2000 uppgick låneskulderna till 110 procent av hushållens disponibla inkomst. År 2015 hade samma förhållande vuxit till 177 procent. Trots att lånen har ökat mycket snabbare än inkomsterna har ränteandelen³ ändå sjunkit, i synnerhet de senaste tre åren, se diagrammet nedan. 2015 var kvoten

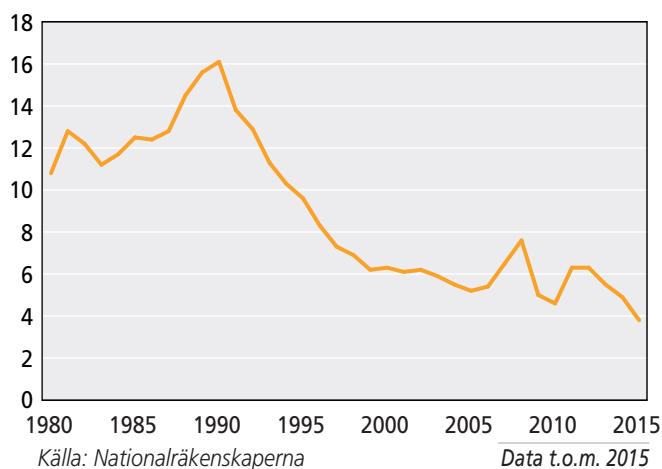
1 Disponibel inkomst i nominella termer.

2 Med ungefär 230 miljarder kronor, visar SCB:s sparbarometer.

3 Räntekostnaderna i procent av den disponibla inkomsten.

mellan ränteutgifterna och den disponibla inkomsten den lägsta sedan tidsseriens start 1980.

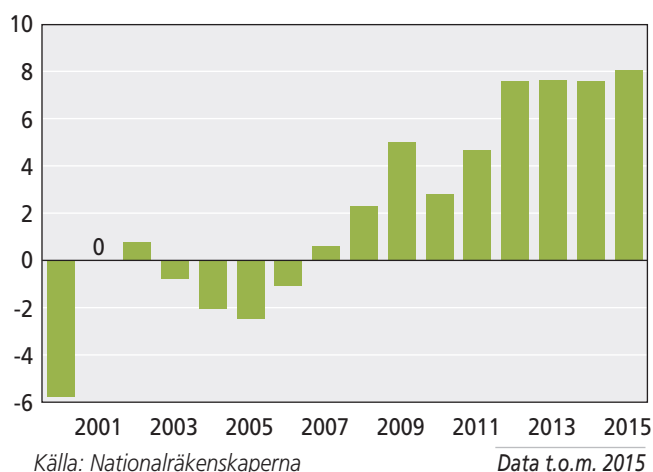
Ränteutgifter i förhållande till den disponibla inkomsten Procent

Inkomsterna drar ifrån konsumtionen

Hushållens sparande, det vill säga den disponibla inkomsten minus konsumtionsutgifterna, har legat på en historiskt hög nivå sedan 2012. För helåret 2015 noterades den högsta sparkvoten sedan tidsseriens start 1980. Den disponibla inkomsten ökade under 2015, men ökningstakten var inte exceptionellt hög, utan låg strax under genomsnittstillväxten sedan 2000. Det höga sparandet förklaras snarare av att konsumtionen inte har ökat i samma takt som inkomsterna. Konsumtionsutrymmet har med andra ord vuxit de senaste åren och hushållen, åtminstone hushållssektorn som helhet, har möjlighet att konsumera mer än de gör i nuläget.

Hushållens sparkvot exkl. tjänste- och premiepensioner Procent

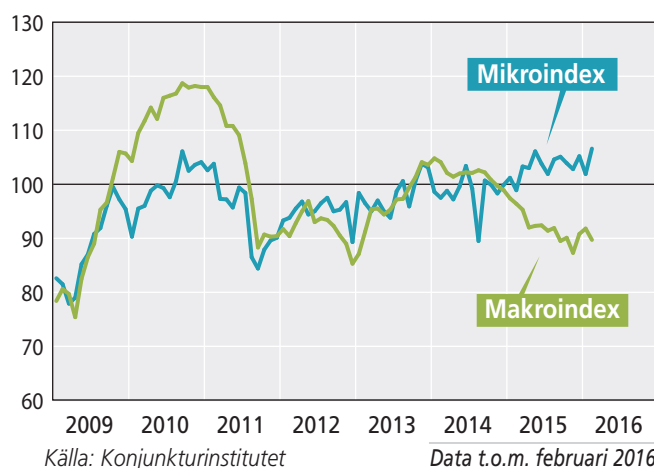

Ökad skillnad i synen på egen och svensk ekonomi

Hur mycket hushållen konsumerar beror i hög utsträckning på den egna ekonomin, men synen på makroekonomin kan också påverka konsumtionsbeteendet. Kls konjunkturbarometer visar att det finns en tydlig skiljelinje mellan synen

på den egna ekonomin och på Sveriges ekonomi och gapet mellan de två har ökat. I februari steg mikroindex till 106,7, vilket indikerar att synen på den egna ekonomin är mer positiv än normalt. Makroindex sjönk däremot till ett värde strax under 90, något som tyder på att inställningen till den svenska ekonomin är mer pessimistisk än det historiska genomsnittet. En klar övervikt av hushållen var positivt inställda till att göra större inköp i januari och februari, vilket kan tyda på en god konsumtionsvilja under första kvartalet.

Hushållens makro- och mikroindex Säsongrensade värden. Index, medelvärde=100

Hushållens konsumtionsutgifter 2015

Hushållens konsumtion ökade med 2,6 procent under 2015 jämfört med året innan. Ökningstakten var därmed snabbare än 2014 och även några tiondelar högre än den genomsnittliga utvecklingen sedan år 2000. Konsumtionen gav ett betydande bidrag till BNP-utvecklingen, men var inte lika drivande bakom tillväxten som året innan. Hushållen la mer pengar på de flesta konsumtionsgrupper, men bilinköpen var det som steg i särklass mest. Annan konsumtion som ökade mer än genomsnittet var bland annat möbler och inredning, post- och telekommunikationer samt utgifterna för fritid- och kultur.

Trots de ökade konsumtionsutgifterna steg sparandet till en ny rekordnivå 2015, vilket innebär att den disponibla inkomsten växte snabbare än konsumtionen. Mest betydande för inkomstökningen var högre löneintäkter men lägre räntekostnader bidrog också till ökningen.

Hushållens konsumtionsutgifter

Volymförändring jämfört med föregående år, procent

	2014	2015
Hushållens konsumtionsutgifter, inkl. HIO	2,3	2,6
Bidrag till BNP, procentenheter	1,0	1,2

Källa: Nationalräkenskaperna

Kontaktperson: Maria Schoultz, 08-506 940 74

Investeringar

Snabbare investeringstillväxt

Den starka utvecklingen för de fasta bruttoinvesteringarna höll i sig fjärde kvartalet. Det var framförallt investeringar i immateriella tillgångar och bostäder som bidrog till ökningen.

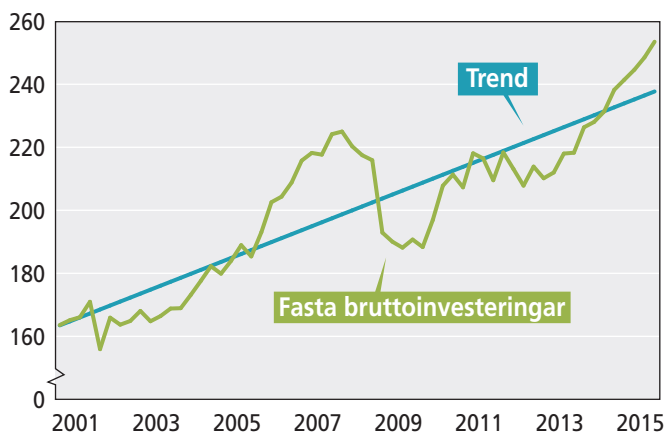
De fasta bruttoinvesteringarna fortsätter att vara en av delarna i ekonomin som växer snabbast. Kvartalstillväxten har varit hög under ett antal år med en genomsnittstillväxt på 1,4 procent de senaste tre åren. Investeringstillväxten tilltog något fjärde kvartalet då uppgången var 2,0 procent säsongrensad och bidraget till BNP-tillväxten var 0,5 procentenheter. Bland försörjningsbalansens delkomponenter var det endast utrikeshandelsnettot som gav ett lika stort tillväxtbidrag.

I likhet med fjärde kvartalet 2014 lyftes kvartalsutvecklingen i huvudsak av större poster avseende investeringar i immateriella tillgångar inom industrin. Investeringarna i immateriella tillgångar motsvarades av en lika stor ökning i Forskning och Utveckling (FoU) inom tjänsteimporten och påverkade således inte BNP-tillväxten.

De fasta bruttoinvesteringarna har visat en obruten tillväxt sedan andra kvartalet 2013 vilket i hög utsträckning förklaras av vändningen uppåt för bostadsinvesteringarna som då steg från nedpressade nivåer. Under 2014 och 2015 fick investeringsuppgången dock en bredare bas då först investeringar i övriga byggnader och anläggningar började stiga och även maskininvesteringarna började öka under inledningen av 2015.

Fasta bruttoinvesteringar

Säsongrensade kvartalsvärden, trend. Miljarder kronor

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

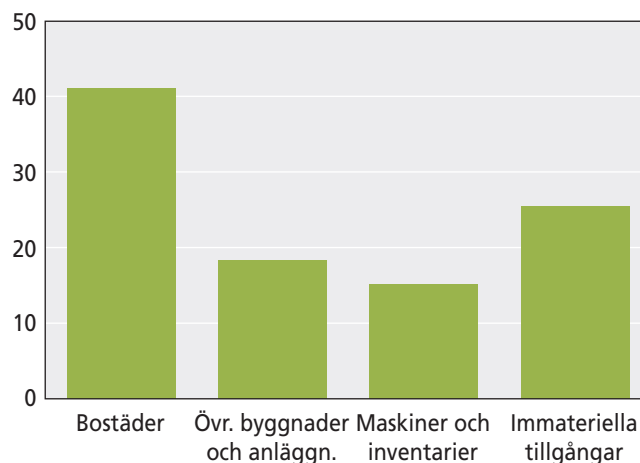
Uppgången leds av bostadsinvesteringar

De fasta bruttoinvesteringarna ökade med cirka 43 miljarder kronor från helåret 2013 till 2015 mätt i säsongrensade värden. Bostadsinvesteringarna steg med närmare 18 miljarder kronor under samma period och förklarar därmed 41 procent¹ av uppgången. Det medförde även att bostadsin-

vesteringarnas andel av de totala fasta bruttoinvesteringarna ökade från 15 procent till 19,5 procent under perioden.

Immateriella tillgångar som i huvudsak består av FoU-investeringar och programvaruinvesteringar stod för en fjärdedel av uppgången under treårsperioden. Maskininvesteringarna utvecklades svagt under 2013 och 2014 och låg därför endast bakom 15 procent av uppgången. Den något svagare utvecklingen för maskiner jämfört med övriga investeringstyper innebär att maskininvesteringarnas andel av de totala fasta bruttoinvesteringarna minskade med 3 procentenheter till 29 procent från inledningen av 2013 till utgången av 2015.

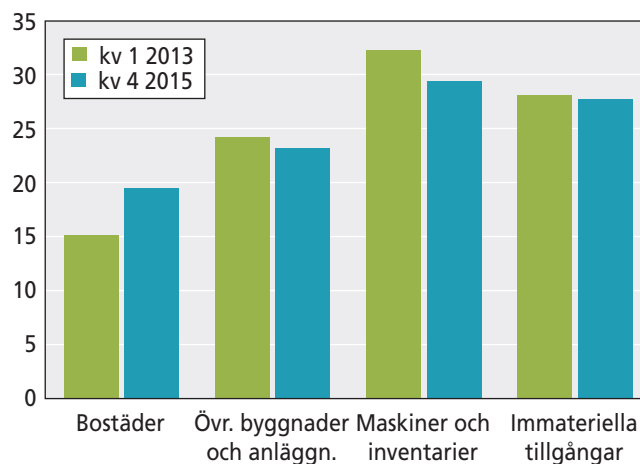
Investeringstypernas bidrag till utvecklingen för de totala fasta bruttoinvesteringarna 2013–2015, procent

Källa: Nationalräkenskaperna

Investeringstypernas andel av fasta bruttoinvesteringar

Första kv 2013 och fjärde kv 2015, procent

Källa: Nationalräkenskaperna

¹ Beräknat på förändringen av säsongrensade värden för respektive investeringstyp i relation till värdeförändringen av de totala fasta bruttoinvesteringarna perioden första kvartalet 2013 till fjärde kvartalet 2015.

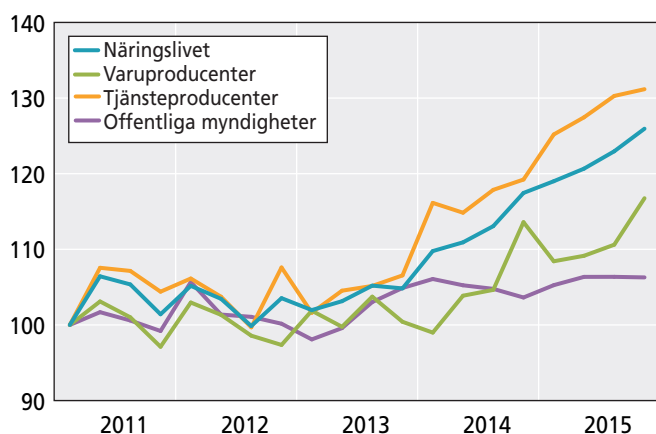
Fortsatt uppgång i näringslivet

Näringslivets investeringar visade en stadig ökning fjärde kvartalet ungefär i nivå med föregående kvartal. Det var främst varubranscherna som bidrog till ökningen vilket delvis förklaras av de stora FoU-investeringarna. Även tjänstebansherna ökade sina investeringar men ökningstakten var inte lika hög som tidigare under året. Fastighetsförvaltning, som i hög grad speglar utvecklingen i bostadsinvesteringarna, samt hotell och restaurang fortsatte att öka investeringarna medan branscher som transport och bank och försäkring minskade.

Bland varuproducenterna var det främst tillverkningsindustrin som ökade fjärde kvartalet efter en svagare utveckling under första halvåret. Även branscherna energi och byggverksamhet ökade sina investeringar. Gruvindustrin fortsatte däremot att dra ned investeringarna.

Investeringarna inom de offentliga myndigheterna har i kontrast till näringslivet varit relativt oförändrade de senaste åren. Fjärde kvartalet minskade de offentliga investeringarna svagt. Kommunala investeringar minskade medan statliga investeringar ökade något under kvartalet. Inom staten var det bland annat fortsatta investeringar i Nya Karolinska i Stockholm.

Fasta bruttoinvesteringar fördelat på sektor Säsongrensade värden. Index 2011=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Svaga utsikter för industrins investeringar

Industrins investeringar väntas minska med 5 procent mätt i fasta priser under 2016 enligt Investeringsenkäten, där företagen frågas om investeringsplanerna för det närmaste året. Inom industrin är det framförallt maskininvesteringarna som väntas minska. Investeringsenkäten är källa för maskiner och övriga byggnader och anläggningar i Nationalräkenskaperna (NR) vilka står för drygt hälften av de fasta bruttoinvesteringarna i NR. Det ska betonas att osäkerheten i de framåtblickande investeringsplanerna för tolv månader framåt är stora och företagen tenderar att justera uppgifterna under hela året.

Gruvindustrins investeringar väntas minska med 23 procent under 2016 och energibranschen väntas minska sina investeringar med 13 procent. Bland tjänstebansherna väntas

fortsatt ökade investeringar inom både byggverksamhet och handel med 17 respektive 12 procent. Däremot väntas det gå svagare inom information och kommunikation där investeringarna spås minska med 19 procent.

De fasta bruttoinvesteringarna 2015

De fasta bruttoinvesteringarna steg med 7,3 procent helåret 2015. Det är i linje med året innan då de fasta bruttoinvesteringarna ökade med 7,5 procent. Investeringsutvecklingen 2015 förklaras i hög grad av uppgången i bostadsinvesteringarna men tillväxten fick en bredare bas efter att även maskininvesteringarna vände uppåt under året. Immateriella tillgångar ökade med cirka 5 procent båda åren. Däremot dämpades ökningstakten för övriga byggnader och anläggningar.

Fasta bruttoinvesteringar

Nivå i löpande priser, mkr, samt volymförändring jämfört med föregående år, procent

	Nivå 2015	2015	2014
Maskiner och inventarier	307 279	5,4	-0,1
Övriga byggnader och anläggningar	241 602	5,4	12,0
Bostäder	189 527	16,7	19,8
Odlade biologiska tillgångar	2 372	0,0	-1,3
Immateriella tillgångar	265 997	5,1	5,7
Totala fasta bruttoinvesteringar	1 006 777	7,3	7,5
Offentliga myndigheter	169 407	1,7	2,4
Tjänsteproducenter	302 299	5,7	3,9
Varuproducenter	530 660	10,2	11,9

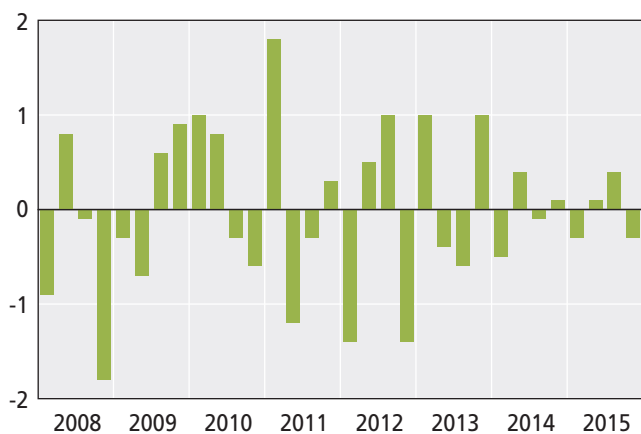
Källa: Nationalräkenskaperna

Lagerinvesteringar

Lagerinvesteringarna fortsatte att ha en relativt begränsad påverkan på tillväxten under fjärde kvartalet och höll tillbaka den säsongrensade BNP-utvecklingen med 0,3 procentenheter. De senaste två åren har lagrens BNP-påverkan var mindre än åren dessförinnan. Den genomsnittliga kvartalsvisa BNP-effekten, i absoluta tal, d.v.s. oavsett om effekten var positiv eller negativ, uppgick till 0,8 procentenheter perioden 2008–2015.

Lagerbidrag till BNP-utvecklingen

Procentenheter, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Kontaktpersoner: Peter Buvén, 08-506 945 28

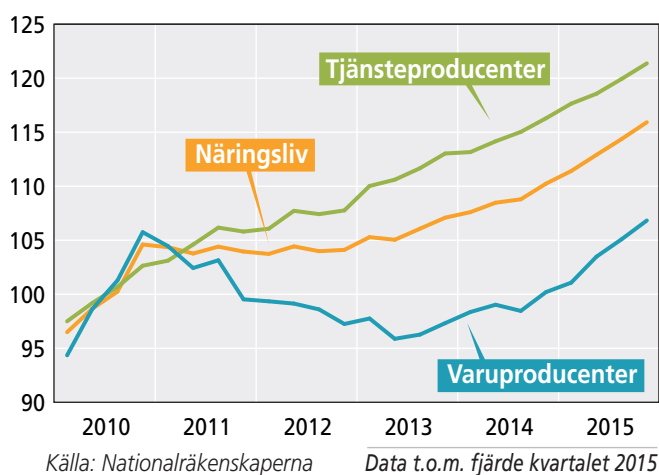
Ökad varuproduktion inom näringslivet

Det svenska näringslivet fortsätter att ha en jämn uppgående produktionskurva. Fjärde kvartalet växte varuproduktionen snabbare än tjänsteproduktionen, med en stark utveckling för både industrin och byggbranschen. Det var framförallt dessa branscher som bidrog mer till tillväxten helåret 2015 än åren innan och förklarar därmed en betydande del av den starka BNP-tillväxten under året.

Den positiva trenden i det svenska näringslivet bestod även fjärde kvartalet 2015. Jämfört med kvartalet innan ökade produktionen¹ med 1,4 procent, säsongrensat. Det var inga stora skillnader mot tidigare men stärkte bilden av att det är bra fart inom näringslivet. Utvecklingen har varit stabil och uppgången väldigt jämn de fem senaste kvartalen om man tittar på näringslivet i sin helhet där produktionen stigit mellan 1,1 och 1,4 procent per kvartal under denna tid. Tjänstesektorn, som står för ungefär två tredjedelar av näringslivets förädlingsvärde, har växt med ungefär 1 procent per kvartal de tre senaste åren. Det senaste året har även tillväxten inom varuproduktionen växlat upp, med industrin i spetsen, vilket har medfört att kurvan pekar ännu brantare uppåt för det totala näringslivet.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Industrin bakom lyft

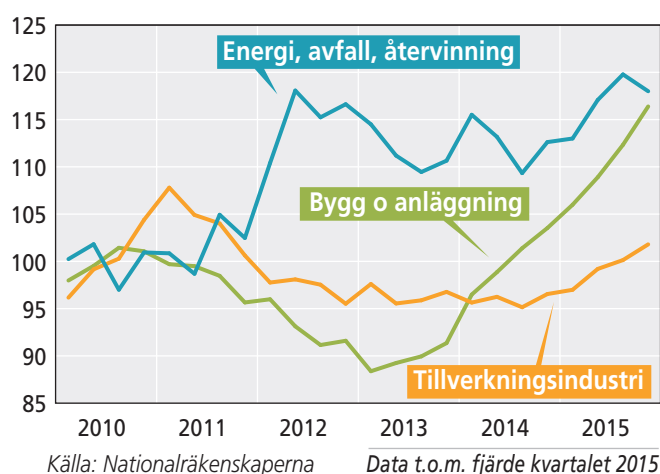
Varuproducenterna ökade sin produktion med 1,6 procent jämfört med kvartalet innan, säsongrensat. Det var exakt samma ökningstakt som tredje kvartalet. Det som stack ut mest fjärde kvartalet var en högre tillväxt inom tillverkningsindustrin. Där ökade produktionen med 1,7 procent jämfört med kvartalet innan. Tredje kvartalet var ökningstakten 0,9 procent. Det var femte kvartalet i rad med uppgång för

industrin och fjärde kvartalets tillväxt har endast överträffats två gånger under de senaste fem åren.

Bland industrins delbranscher återhämtade sig den kemiska industrin efter nedgången tredje kvartalet och även skogsindustrin fortsatte uppåt, vilket var sjätte kvartalet i rad. Den betydelsefulla verkstadsindustrin fortsatte också uppåt men produktionen ökade i något lägre takt än under tredje kvartalet. Här ingår exempelvis elektronikindustrin, maskinindustrin samt motorfordonsindustrin. Säsongrensade uppgifter tas inte fram separat för dessa delbranscher men ser man på längre sikt har framförallt motorfordonsindustrin gått starkt. Jämfört med fjärde kvartalet 2014 steg branschens produktion med hela 34 procent och för helåret 2015 ökade den med knappt 12 procent jämfört med året innan. Produktionsuppgången hänger ihop med en starkare efterfrågan från exportmarknaden samtidigt som även den inhemska efterfrågan ökat markant.

Produktion varubranscher

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Byggbranschen fortsatte att gå mycket starkt vilket den gjort i drygt två år nu. Fjärde kvartalet ökade byggproduktionen med 3,6 procent vilket var den högsta kvartalstillväxten sedan första kvartalet 2014. Det innebar samtidigt att den årliga tillväxten inom byggsektorn varit över 10 procent både 2014 och 2015. Den kan jämföras med den genomsnittliga tillväxten under 2000-talet som varit 2 procent per år.

Energibranschen, som exempelvis innehåller el-, gas- och värmeverk samt avfallshantering och återvinning, minskade produktionen något fjärde kvartalet efter två starka kvartal dessförinnan. En bidragande faktor var minskad elproduktion till följd av att vädret var varmare än normalt.

Jämn uppgång för tjänstebranscherna

Varuproduktionen är förvisso betydelsefull för den ekonomiska utvecklingen men utgör en allt mindre andel av BNP.

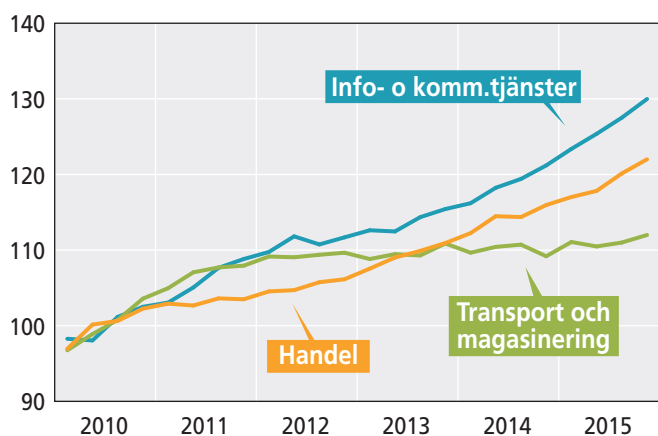
¹ Med produktion avses här egentligen förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

Närmare två tredjedelar av näringslivets förädlingsvärde kommer från den tjänsteproducerande sektorn. Fjärde kvartalet steg tjänsteproduktionen med 1,2 procent vilket var exakt samma ökningstakt som kvartalet innan och produktionen har växt i ungefär samma takt under de senaste tre åren.

Informations- och kommunikationstjänster växte nästan 2 procent i kvartalstakt och bidrog starkt till uppgången. Även handeln följde upp den starka utvecklingen tredje kvartalet. Transportbranschen höjde produktionen för andra kvartalet i rad vilket endast inträffat ett fåtal gånger under de senaste fyra åren då utvecklingen i det närmaste stått still. Den enda branschen som gick emot strömmen var hotell- och restaurang där produktionen minskade svagt efter fyra kvartal i följd med positiv utveckling.

Produktion tjänstebranscher

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Svag ökning av arbetsinsatsen

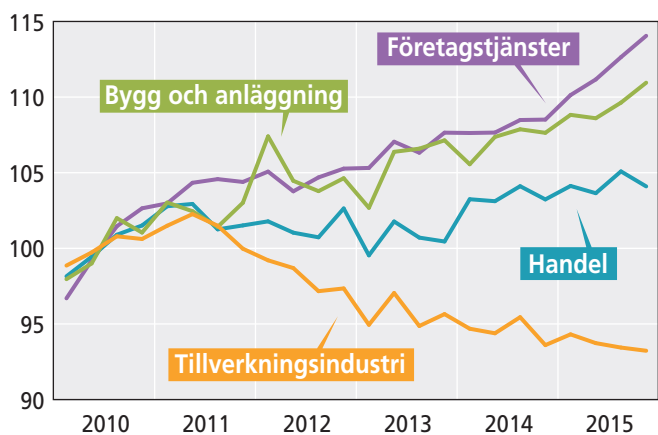
Det var endast en svag ökning av arbetsinsatsen inom näringslivet fjärde kvartalet. Jämfört med kvartalet innan ökade antalet arbetade timmar med 0,2 procent, säsongrensat. Inom industrin fortsatte den negativa trenden där de arbetade timmarna minskade för tredje kvartalet i rad. Trenden har varit nedåtgående sedan början av 2011 med färre sysselsatta och färre arbetade timmar inom industriföretagen. Det senaste året är det en förbättrad produktivitet som ligger bakom produktionsökningen inom industrin.

Inom byggsektorn ökade arbetsinsatsen fjärde kvartalet med 1,2 procent efter fortsatt högt tryck inom branschen. Sänkningen av ROT-avdraget som infördes vid årsskiftet kan ha inneburit att bygg- och renoveringsprojekt snabbats på för att bli klara innan årets slut.

Inom tjänstebranscherna steg arbetsinsatsen för fjärde kvartalet i rad där uppgången var 0,4 procent i kvartalstakt vilket var i linje med snittet de fem senaste åren men något lägre än ökningstakten tredje kvartalet. Inom företagstjänster samt utbildningsbranschen var det betydande ökning av antalet arbetade timmar medan handelsbranschen, som sysselsätter flest inom näringslivet, minskade något jämfört med kvartalet innan i säsongrensade tal.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

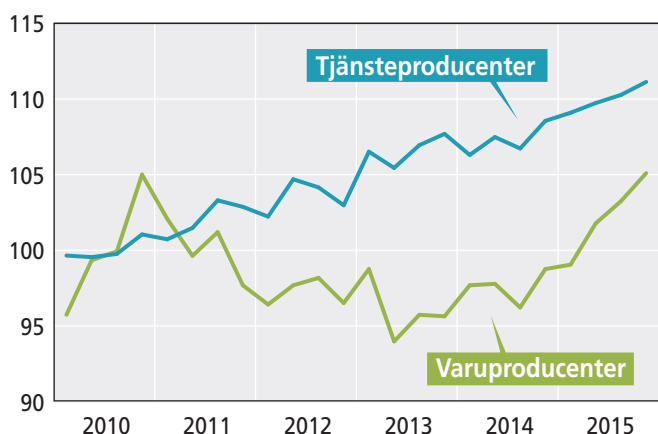
Stark produktivitetsökning inom varuproduktionen

Den kraftiga uppgången för produktiviteten inom varubranscherna fortsatte fjärde kvartalet. Arbetsinsatsen, mätt som arbetade timmar, har haft en svag utveckling de senaste åren. Produktionsuppgången kommer nästan enbart genom högre produktivitet. Från tredje till fjärde kvartalet steg produktiviteten med 1,8 procent, vilket den gjort i genomsnitt de fem senaste kvartalerna.

Tjänstebranscherna har inte samma svängningar av produktionen och de arbetade timmarna och följaktligen inte heller av arbetsproduktiviteten. Även där ökade produktiviteten för femte kvartalet i rad och uppgången på 0,8 procent tangrade genomsnittet för dessa kvartal.

Arbetsproduktivitet

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Starka konjunkturindikatorer

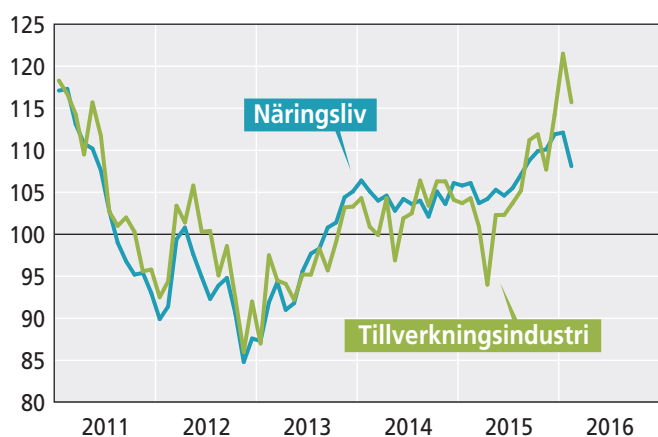
Den starka utvecklingen för näringslivets produktion överensstämmer med utfallet i den senaste tidens tendensundersökningar. I Konjunkturinstitutets månadsvisa konjunkturbarometer har konfidensindikatorerna varit starkare eller mycket starkare än normalt för samtliga av näringslivets huvudbranscher i snart ett års tid. Konfidensindikatorn för hela näringslivet har legat över sitt historiska genomsnitt sedan september 2013.

Industrins konfidensindikator har ökat markant sedan april 2015 och i januari nåddes en ny högstanivå med ett indexvärde över 120. Främsta orsaken till lyftet var förbättrade omdömen om orderstockarna och lagrens storlek. I februari var företagens bedömningar aningen försiktigare och indikatorn föll, medan företagens produktionsplaner steg. Det indikerar en fortsatt god produktionsutveckling inom industrin, åtminstone på tre månaders sikt.

Inköpschefsindex målar också upp en bild av ett starkt konjunkturläge inom både industrin och tjänstebanscher för närvarande och även företagens prognoser är positiva. Precis som för konjunkturbarometern föll inköpschefsindex för såväl industrin som tjänsteföretagen tillbaka något i februari.

Konfidensindikator

Säsongrensade månadsvärden. Index, medelvärde=100

Källa: Konjunkturinstitutet

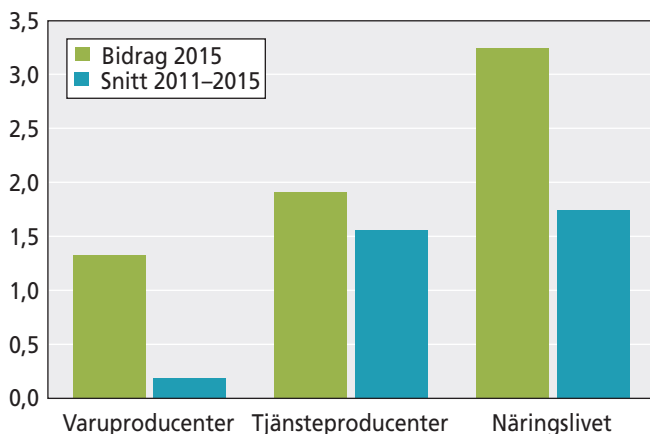
Data t.o.m. februari 2016

Större tillväxtbidrag från industrin

Beräkningar av bidrag till den årsvisa BNP-tillväxten visar att näringslivets produktion stod för fyra femtedelar av den totala tillväxten 2015. Förutom näringslivet så var det något ökad offentlig produktion men främst högre produktskatter som bidrog till BNP-tillväxten. Mer om produktskatter finns att läsa i en fördjupningsartikel på sid 23.

Bidrag till BNP-tillväxten

Procentenheter

Källa: Nationalräkenskaperna

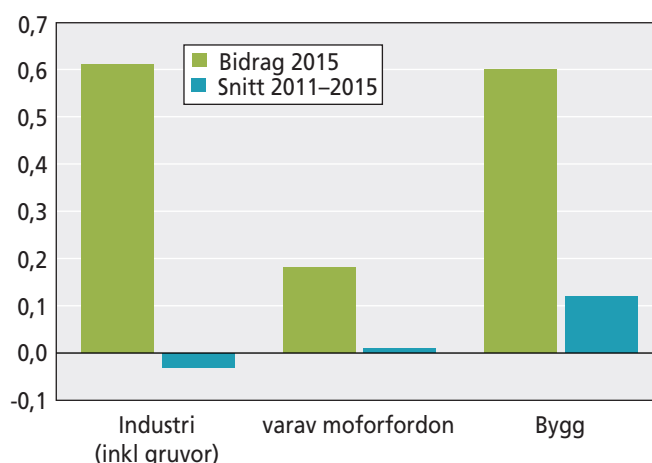
Av näringslivets bidrag på 3,2 procent till BNP-tillväxten stod varuproducenterna för 1,3 procent medan tjänsteproducenterna stod för 1,9 procent. För tjänstebanscher var

det bara marginellt över snittet för 2011–2015 medan det för varuproducenterna var ett betydligt högre bidrag i föl jämfört med snittet.

Inom varuproduktionen bidrog både byggbranschen och industrin till uppgången för helåret 2015 och med en ungefär lika stor del vardera. För industrin var det ett trendbrott efter negativ utveckling i tre år. Bland industribranscherna stod motorfordonsindustrin för nästan en tredjedel av bidraget. Övriga branscher bidrog endast marginellt till totalen, men de flesta bidrog trots allt positivt vilket gör att det sammantaget ändå blev en markant uppryckning jämfört med åren innan.

Bidrag till BNP-tillväxten

Procentenheter

Källa: Nationalräkenskaperna

Inom tjänsteproduktionen var det företagstjänster som bidrog mest till tillväxten. Här ingår många olika typer av tjänsteyrken men den grupp som bidrog mest var arkitekter och tekniska tjänstemän, troligtvis en följd av den generella uppgången på byggmarknaden. I övrigt bidrog även handeln med en betydande del, såväl detaljhandeln som motorfordonshandeln. För dataprogrammerare samt finansbranschen var dock bidraget endast marginellt över snittet för femårsperioden 2011–2015.

Näringslivet 2015

För helåret 2015 ökade näringslivets produktion med 4,7 procent. Produktionen ökade för både varu- och tjänsteproducenter med den högsta tillväxttakten sedan 2010 respektive 2011. Även arbetade timmar ökade för både varu- och tjänsteproducenter.

Produktion och arbetade timmar

Volymförändring jämfört med föregående år, procent

	2013	2014	2015
Produktion	1,8	2,6	4,7
Varuproducenter	-1,8	2,2	5,5
Tjänsteproducenter	3,9	2,9	4,3
Arbetade timmar	0,3	1,3	1,7
Varuproducenter	-0,6	0,2	0,9
Tjänsteproducenter	0,8	2,0	2,2

Källa: Nationalräkenskaperna

Kontaktperson: Johannes Holmberg, 08-506 945 11

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden visade positiva signaler

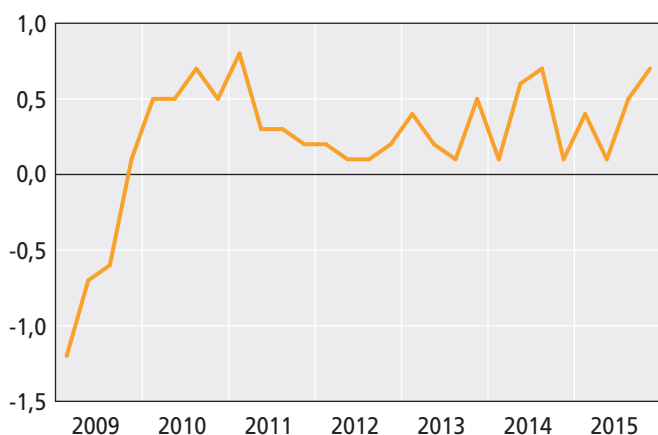
Arbetsmarknaden fortsätter att utvecklas starkt och antalet sysselsatta har ökat oavbrutet sedan fjärde kvartalet 2009. Sysselsättningen steg inom samtliga sektorer där tjänsteproducenterna redovisade den starkaste uppgången. Samtidigt ligger antalet lediga jobb på de högsta nivåerna under hela 2000-talet

Stark utveckling för sysselsättningen

I takt med den starka tillväxten i svensk ekonomi fortsatte sysselsättningen att utvecklas i snabb takt under sista kvartalet 2015. Enligt nationalräkenskaperna (NR) ökade antalet sysselsatta med 0,7 procent fjärde kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det var en snabbare ökningstakt än tidigare under 2015 och klart högre än snittet för de senaste sex åren på närmare 0,4 procent.

Antal sysselsatta, hela ekonomin

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2015

Efter en nedgång tredje kvartalet steg antalet sysselsatta bland varuproducenterna fjärde kvartalet. Antalet sysselsatta ökade i säsongrensade tal med 0,4 procent, vilket var den största uppgången under året. Sysselsättningsutvecklingen för varuproducenterna har varit svag sedan finanskrisen och det förklaras till stor del av att antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin har minskat. År 2015 var det drygt 100 000 färre sysselsatta inom industrin jämfört med 2008. Det senaste året har dock nedgången dämpats något och antalet sysselsatta i säsongrensade termer ökade tre av fyra kvartal 2015. De kvartalsvisa ökningarna var dock inte tillräckligt stora för att kompensera för nedgången tredje kvartalet, och sammantaget för helåret 2015 fortsatte sysselsättningen att minska, fast i en långsammare takt än året innan. Inom bygg och anläggning har sysselsättningen växt i takt med att byggproduktionen ökat. Från tredje till fjärde kvartalet ökade sysselsättningen med 1,7 procent, säsongrensat, vilket var den största uppgången sedan andra kvartalet 2013.

De senaste årens svaga sysselsättningstillväxt för varuproducenterna har vägts upp av en stark utveckling för tjänsteproducenterna. Antalet sysselsatta har ökat nästan varje kvartal de senaste sex åren. Korrigerat för säsongvariationer var ökningen 0,7 procent fjärde kvartalet, vilket var högre än genomsnittet sedan år 2000 på knappt 0,4 procent. Antalet sysselsatta steg inom de flesta tjänstebranscher och störst var ökningen inom hotell- och restaurangbranschen.

Arbetade timmar ökade fjärde kvartalet i rad

Den högre aktiviteten i ekonomin har även lett till att antalet arbetade timmar har ökat. Från tredje till fjärde kvartalet steg arbetskraftsinsatsen med 0,2 procent och antalet arbetade timmar har därmed ökat fyra kvartal i rad.

Störst uppgång redovisade de tjänsteproducerande branscherna där antalet arbetade timmar steg med 0,4 procent fjärde kvartalet. Inom hotell och restaurang har antalet arbetade timmar ökat oavbrutet sedan fjärde kvartalet 2011 och ökningstakten stegrades under 2015. Även företagstjänster har uppvisat kvartalsvisa ökringar på runt 1 procent under året.

Inom de varuproducerande branscherna gick utvecklingen åt motsatt håll och antalet arbetade timmar minskade med 0,2 procent fjärde kvartalet. Arbetskraftsinsatsen steg inom bygg och anläggning medan antalet arbetade timmar sjönk inom övriga varuproducerande branscher.

Sysselsättningsgraden fortsatte stiga

Enligt Arbetskraftsundersökningarna (AKU) ökade sysselsättningsgraden fjärde kvartalet till 66,9 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det var den högsta noteringen sedan andra kvartalet 2008 och är ett tecken på att arbetsmarknaden fortsätter att stärkas. De senaste årens snabba befolkningstillväxt har överträffats av en ännu högre ökningstakt av antalet sysselsatta och sysselsättningsgraden har stigit stadigt de senaste sex åren.

Under 2015 minskade också skillnaden i sysselsättningsgrad mellan män och kvinnor i snabb takt och fjärde kvartalet var sysselsättningsgapet mellan könen det lägsta under hela 2000-talet. Det förklaras främst av att sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor har stigit snabbt de senaste åren. Fjärde kvartalet 2015 uppgick sysselsättningsgraden för utrikes födda kvinnor till 56,7 procent, säsongrensat, vilket var nästan 7 procentenheter högre än fjärde kvartalet 2010. Även sysselsättningsgraden för inrikes födda kvinnor har stigit och ökat i en snabbare takt än både inrikes och utrikes födda män.

Sysselsättningsgap mellan män och kvinnor

Skillnad i procentenheter

Lägsta arbetslösheten sedan 2008

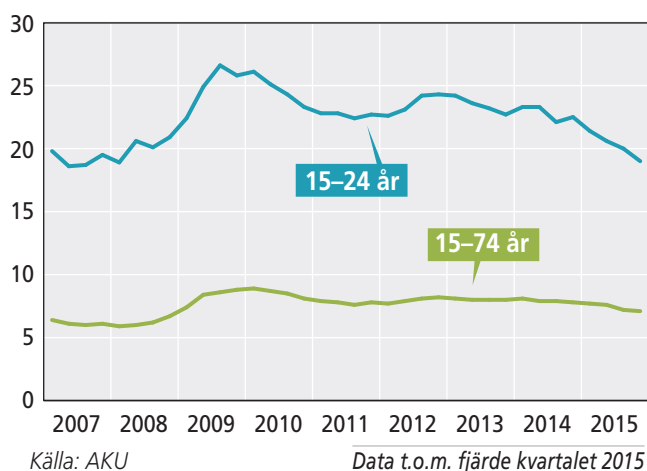
Från tredje till fjärde kvartalet minskade arbetslösheten med 0,1 procentenheter till 7,1 procent, säsongrensat, vilket var den lägsta arbetslöshetsnivån sedan fjärde kvartalet 2008.

Den relativa arbetslösheten har pendlat runt en nivå på 8 procent åren efter finanskrisen, men under 2014 började den gradvis falla tillbaka. 2015 minskade arbetslösheten i en snabbare takt vilket förklaras av att tillväxten i arbetskraften inte var lika kraftig som tidigare år, samtidigt som antalet sysselsatta fortsatte att öka. Det var särskilt påtagligt andra och tredje kvartalet 2015 då inflödet till arbetskraften mattades av och låg kvar på i stort sett oförändrade nivåer.

Minskningen i arbetslöshet har varit särskilt tydligt bland unga i åldern 15–24 år där arbetslösheten har fallit tillbaka med nästan 1 procentenhet varje kvartal 2015. Fjärde kvartalet uppgick ungdomsarbetslösheten till 19 procent och senast den låg på denna nivå var första kvartalet 2008.

Andel arbetslösa 15–74 år resp. 15–24 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Procent av arbetskraften

Lediga jobb på höga nivåer

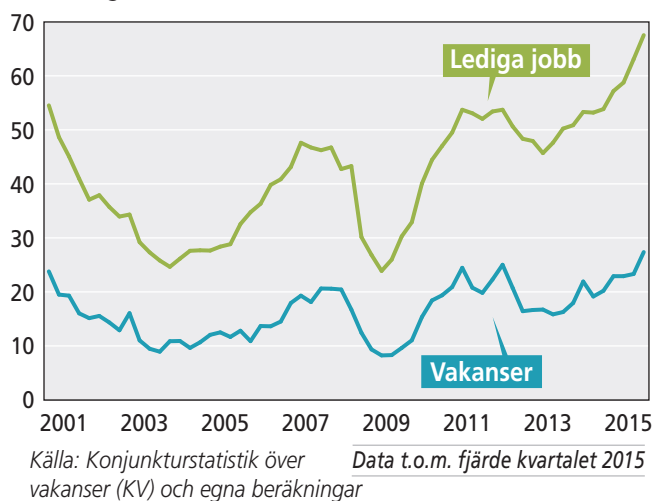
SCB:s konjunkturstatistik över vakanser visar tecken på att företagens efterfrågan på arbetskraft ökade mot slutet av året. Antalet vakanser¹ i näringslivet steg kraftigt fjärde

kvartalet, och efter fem kvartal i rad med en uppåtgående trend är nivån nu den högsta sedan början av 2000-talet. De lediga jobben visar en liknande utveckling. De sista två kvartalen 2015 växte antalet lediga jobb med en ökningstakt på runt 7 procent, säsongrensat, och antalet lediga jobb låg också på en historisk hög nivå.

De höga nivåerna kan också indikera att företagen har svårare att rekrytera. Det indikeras även i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer där andelen företag som uppger att de har brist på arbetskraft ökat de senaste åren. Fjärde kvartalet 2015 låg utfallet på en nivå en bra bit över normalläget och klart högre än genomsnittet för de senaste sex åren.

Lediga jobb och vakanser i privat sektor

Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

Arbetsmarknaden 2015

Enligt nationalräkenskaperna ökade antalet sysselsatta i hela ekonomin med 1,5 procent helåret 2015. Det var sjätte året i rad med ökad sysselsättning. Den svaga utvecklingen för varuproducenterna bröts 2015 och antalet sysselsatta ökade något jämfört med året innan. Sysselsättningen ökade inom jordbruk och skogsbruk samt bygg och anläggning, men fortsatte att minska inom tillverkningsindustrin. Sysselsättningen för tjänsteproducenterna fortsatte uppåt för sjätte året i rad, och steg även inom de offentliga myndigheterna.

Under 2015 var den relativa arbetslösheten i genomsnitt 7,4 procent för personer i åldern 15–74 år, enligt AKU. Den lägsta nivån sedan 2008. Minskningen i arbetslöshet var störst bland ungdomar i åldern 15–24 år.

Antal sysselsatta och arbetade timmar, hela ekonomin

Volymförändring jämfört med föregående år, procent

	2014	2015
Antal sysselsatta	1,4	1,5
Arbetade timmar	1,5	1,6

Källa: Nationalräkenskaperna

Kontaktperson: Jenny Lidmark, 08-506 944 42

¹ Vakanser avser obemannade lediga jobb som kan tillträdas omedelbart. Lediga jobb är tjänster till vilka arbetsgivaren har påbörjat en extern rekrytering av en medarbetare men ännu inte tillsatt någon.

Asylsökandes påverkan på BNP

Fler asylsökande höjer BNP

Den senaste tidens omfattande migrationsströmmar har påverkat BNP-utvecklingen främst via ökad offentlig konsumtion. I denna artikel har en skattning av asylsökandes effekt på BNP-utvecklingen fjärde kvartalet 2015 gjorts. Den indikerar att det ökade antalet asylsökande bidrog med 0,4 procentenheter till den faktiska BNP-tillväxten i årstakt på 5,0 procent.

Migrationsströmmarna till Europa under 2015 har lett till att ett rekordstort antal asylsökande kommit till Sverige. Totalt sökte cirka 163 000 personer asyl, varav nästan 90 000 kom under fjärde kvartalet. Migrationsverket avgjorde cirka 59 000 asylärenden under det gångna året, varav drygt hälften fick uppehållstillstånd.¹ Det stora inflödet av människor påverkar bruttonationalprodukten (BNP), inte minst via den ökade offentliga konsumtionen.

Den här artikeln ämnar uppskatta hur den stora strömmen asylsökande påverkade BNP-utvecklingen under fjärde kvartalet 2015. Artikeln fokuserar på vilka initiala effekter inskrivna asylsökande har på BNP, men inte hur de personer som fått uppehållstillstånd påverkar ekonomin på lite längre sikt. Nyanländas ekonomiska aktivitet går ofta inte att särskilja i statistikällorna.

Offentlig konsumtion

Ett ökat antal asylsökande i Sverige kommer att ha en positiv direkt effekt på BNP-utvecklingen, där det största bidraget kommer från offentlig konsumtion, det vill säga statens, kommunernas och landstingens konsumtion. Den ekonomiska aktiviteten inom offentlig myndigheter skattas från kostnadssidan och högre kostnader, till exempel för asylboenden och skolgång, leder därmed definitionsmässigt till ökad BNP.

De underlag som använts för sammanställningen av effekterna av det ökade antalet asylsökande på statens konsumtion, är de kostnader som är knutna till statsbudgetens utgiftsområde migration. Anslagen från detta utgiftsområde går nästan uteslutande till Migrationsverket. Migrationsverkets konsumtion har ökat med 1,5 miljarder kronor i fasta priser under fjärde kvartalet 2015, jämfört med motsvarande kvartal året innan. Statliga myndigheters ökade konsumtion till följd av migrationen bidrog därmed positivt till den offentliga konsumtionen under fjärde kvartalet med 0,5 procentenheter i årstakt, vilket primärt utgörs av Migrationsverkets ökade kostnader.

Kommunernas och landstingens konsumtion har också ökat på grund av strömmen av asylsökande. Bidraget till BNP beräknas utifrån uppgifter om hur mycket kommunerna och landstingen fått i statsbidrag från Migrationsverket samt baserat på pengarna de fått i ändringsbudgeten, som

riksdagen antog i december 2015. Gällande ändringsbudgeten finns uppgifter om hur mycket som intäktsförts². Dessa pengar, tillsammans med statsbidragen, antas ha kostnadsförts och därmed bidragit till offentlig konsumtion under fjärde kvartalet. Då motivet för ändringsbudgeten var den stora ökningen av asylsökande som kom under hösten, görs i denna artikel antagandet att hundra procent av dessa pengar använts för att täcka kostnader för asylsökande, men inte kostnader för integration av personer med uppehållstillstånd. Ovan beskrivna kostnader hos kommuner och landsting bidrar positivt till offentlig konsumtion med 0,7 procentenheter jämfört med motsvarande kvartal 2014.

Slår man samman statens, kommunernas och landstingens konsumtionsökningar ovan blir det totala bidraget till offentlig konsumtion cirka 1,2 procentenheter i årstakt.

Hushållskonsumtion

Ett ökat antal asylsökande påverkar inte hushållens totala konsumtion eftersom asylsökande inte räknas in i den svenska befolkningen och därmed inte heller i den svenska hushållssektorn. Medan de asylsökande väntar på beslut, kommer deras konsumtion istället att räknas in i exporten, då de tillhör utländska hushåll.³ I praktiken har ökad konsumtion respektive ökad export samma inverkan på BNP.

Hushållskonsumtionen uppskattas genom att den ändamålsfördelade konsumtionen (inklusive utländsk konsumtion i Sverige) summeras. I summan ingår varje specifikt ändamål, såsom t.ex. inköp av livsmedel eller transport. Den konsumtion som ska ingå i exporten, d.v.s. turisters och asylsökandes konsumtion, dras sedan bort från denna summa. Det finns dock inga uppgifter om vilka varor utlänningar konsumerar, så korrigeringen kan inte göras på ändamålsnivå. Detta leder till att specifika konsumtionsgrupper ökar som följd av de asylsökandes konsumtion. Migrationens påverkan på den totala ändamålsfördelade hushållskonsumtionen är dock marginell; 0,1 procentenheter i årstakt.

Export och import

Migrationsverket betalar ut pengar direkt till asylsökande, så som exempelvis dagersättningar. Effekten på exporten till följd av dessa bidrag kan således uppskattas om man antar att alla pengar som de asylsökande har fått, också har kon-

1 Migrationsverket, Migrationsverkets statistik över antal asylsökande och antal avgjorda asylärenden.

2 Från kommunernas och landstingens räkenskapssammandrag steg 1, 2015.

3 SCB 2015. Asylsökandes påverkan i NR-systemet, Sveriges ekonomi - statistiskt perspektiv 2015:4: 18–20.

sumerats. Detta torde inte vara ett orimligt antagande med tanke på storleken på de enskilda ersättningarna.¹

Även kontanter och banktillgodohavanden som utländska medborgare, inklusive asylsökande, använder för konsumtion i Sverige ingår i exporten. Via uppgifter om resevaluta har en skattning gjorts av hur stor del av denna post som beror på asylsökandes konsumtion. Slår man ihop dessa uppgifter, med konsumtionen som uppstår till följd av transfereringar till asylsökande från Migrationsverket, var bidraget till exporten 0,4 procentenheter i årstakt under fjärde kvartalet.

Även importen påverkas positivt av dessa ersättningar, då exempelvis en stor andel livsmedel importeras. Eftersom importen är en minuspost i BNP från användningssidan, minskar BNP till följd av ökad import. Denna minskning till följd av migrationen blir dock marginell. Ökningen av importen har kvartal 4 skattats till 0,1 procentenheter i årstakt. De utländska hushållens konsumtion och Migrationsverkets inköp av varor har använts för att skatta importen.²

Fasta bruttoinvesteringar

Migrationens effekt på fasta bruttoinvesteringar går i många fall inte att utläsa direkt ur statistikällorna. Det är dock inte särskilt troligt att denna post ökat särskilt mycket under fjärde kvartalet som en följd av flyktinginvandringen, då fasta investeringar generellt tar tid att producera. En typ av investering som kan ha ökat under fjärde kvartalet är fastighetsförbättringar som varit nödvändiga för att kunna använda en byggnad som asylboende. Det saknas dock relevant data för att kunna säga något om storleken av sådana förbättringar.

BNP-påverkan

BNP från användningssidan

Volymförändring 2015 kv 4 jämfört med 2014 kv 4 samt asylsökandes bidrag till volymförändringen

	Utveckling, procent	Asylsökandes bidrag, procentenheter
Offentlig konsumtion	3,8	1,2
– Statens konsumtion	4,3	1,9
– Kommunernas konsumtion	3,7	1,3
– Landstingens konsumtion	2,5	0,3
Export av tjänster	11,7	0,4
Import av varor och tjänster	6,2	0,1
BNP totalt	5,0	0,4

Utifrån fjärde kvartalets utfall går det att uppskatta det totala bidraget till BNP, till följd av det ökade antalet asylsökande. BNP-utvecklingen i volym var 5,0 procent fjärde kvartalet i årstakt, där det ökade antalet asylsökande bidrog positivt med 0,4 procentenheter. Ökningen av den offentliga konsumtionen och exporten till följd av ökat antal asylsökande bidrar positivt till BNP-utvecklingen, medan ökningen av importen bidrar negativt.

Asylsökandes bidrag till BNP 2015 kv 4 jämfört med 2014 kv 4

	Bidrag till BNP, procentenheter
Offentlig konsumtion	0,35
– Statens konsumtion	0,15
– Kommunernas konsumtion	0,18
– Landstingens konsumtion	0,02
Export av tjänster	0,05
Import av varor och tjänster	–0,03
BNP totalt (avrundat)	0,4

Bryter man ner BNP-bidraget på 0,4 procentenheter, så utgörs majoriteten, 0,35 procentenheter av ökningen, av offentlig konsumtion. Statens konsumtionsökning till följd av ökade asylansökningar bidrog med 0,15 procentenheter till BNP, medan kommunernas konsumtionsökning bidrog med 0,18 procentenheter.

Man skall dock ha de begränsningar och de antaganden som gjorts för att komma fram till dessa skattningar i åtanke. Exempelvis saknas det uppgifter om huruvida kommuner och landsting faktiskt fått full täckning för de kostnader som uppstått i samband med asylmottagning, via statsbidrag. Vissa bidrag måste kommuner och landsting även ansöka om. Det innebär att det kan finnas en fördröjning från att dessa kostnader, och därmed konsumtionen, uppstått tills dess att bidrag betalas ut från staten.

Detta indikerar att det finns en risk att siffrorna ovan är underskattade och skall därmed ses som en försiktig skattning. För att få en indikation om var det övre taket för en skattning av asylsökandes BNP-påverkan i årstakt ligger, kan man räkna på hur stor denna varit om asylsökandes BNP per capita varit samma som övriga befolkningen. Bidraget skulle i så fall varit 1,1 procent i årstakt. Detta är en över-skattning, men ger en fingervisning om osäkerheten i det ovan beräknade BNP-bidraget.

För migrationens totala BNP-bidrag, bedöms också en viss fördröjning föreligga. Även om många asylsökande har kommit under sista kvartalet 2015, kommer BNP-effekterna av migrationen rimligtvis att i större grad att synas under 2016. I Migrationsverkets prognos³ för 2016 uppgår exempelvis utgifterna för ersättningar till asylsökande, kommuner och landsting, samt för bostäder till cirka 41 miljarder kronor. För att sätta beloppet i relation, så motsvarar det ungefär 1 procent av totala BNP.

Kontaktperson: Daniel Johansson, 019-17 63 21

¹ Exempelvis får vuxna ensamstående som bor på boenden som serverar mat en dagersättning på 24 kr/dag och på boenden där mat inte ingår 71 kr/dag.

² Importandelen är hämtad från nationalräkenskapernas tillgångs- och användningstabell.

³ Migrationsverket 2016. Verksamhets- och utgiftsprognos februari 2016. 4 februari 2016.

Migrationen och metodutmaningar

Asylinvandringen skapar utmaningar för statistiken

Antalet asylsökande till Sverige ökade mycket kraftigt under hösten 2015. Endast den folkbokförda befolkningen ingår i befolkningsstatistiken. En analys där även asylsökande räknas in i befolkningen visar att både BNP per capita och antal sysselsatta som andel av befolkningen blir lägre.

Under hösten 2015 har antalet asylsökande till Sverige ökat kraftigt. Det tidigare rekordet från balkankrisen 1992 i stort sett fördubblades under 2015, då cirka 163 000 personer sökte asyl i Sverige. Antalet är nästan lika stort som summan av asylsökande under de tre närmast föregående åren då det totalt kom 179 000 personer. Huvuddelen av de asylsökande under 2015 var flyktingar som kom under det tredje och fjärde kvartalet.

Flyktinginvandringen påverkar på flera olika sätt den statistik som beskriver Sverige och skeenden i landet som SCB tar fram, bland annat genom befolkningsstatistiken som är en ram och bas även för en del av den ekonomiska statistiken, och som i sin tur får effekter på BNP. Befolkningens storlek och vilka grupper som ska räknas in, arbetsinsatsen i ekonomin samt innehåll och täckning i den offentliga produktionsvolymen är exempel på sådant som påverkas av en ökad invandring. Befolkningsökningen påverkar även ett antal viktiga mått som förklarar hur Sveriges ekonomi utvecklas, däribland BNP per capita.

Befolkningsstatistiken och dess påverkan på BNP

Merparten av statistiken på befolkningsområdet bygger på registret över totalbefolkningen (RTB) och avser den folkbokförda befolkningen. För att bli folkbokförd i Sverige efter invandring ska man ha rätt och avsikt att bo i landet i minst ett år.¹ Detta gör att asylsökande inte kan bli folkbokförda förrän efter att de har beviljats uppehållstillstånd. Befolkningsbegreppet över folkbokförda används av både befolkningsstatistiken, nationalräkenskaperna (NR) och arbetskraftundersökningarna (AKU).

I internationella riktlinjer över vad som ingår i befolkningen² behöver man dock endast ha för avsikt att stanna i landet minst ett år för att ingå i befolkningen. De flesta asylsökande har sannolikt för avsikt att stanna i landet under minst ett år. De bör därför enligt definitionen ingå i befolkningen. Av praktiska skäl är det dock svårt att följa befolkningen enligt den teoretiska definitionen varför man istället följer den folkbokförda befolkningen.

Definition folkbokförd befolkning

För att bli folkbokförd i Sverige efter invandring säger Folkbokföringslagen 3–4§ (1991:481) att "En person anses bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år" "En utlänning som måste ha uppehållsrätt eller uppehållstillstånd för att få vistas i Sverige, får folkbokföras endast om detta villkor är uppfyllt eller om det finns synnerliga skäl för att han eller hon ändå ska folkbokföras." De som nu söker asyl blir folkbokförda om och när de får uppehållstillstånd som gäller minst 12 månader. Hur lång tid det tar att få uppehållstillstånd beror på handläggningstiden hos Migrationsverket.

Definition av totalbefolkning enligt ESA 2010³

En person som stannar, eller avser att stanna, inom landets ekonomiska territorium i minst ett år betraktas som permanent bosatt där.

Att olika mått för befolkningen används har effekt på exempelvis BNP per capita och antal sysselsatta som andel av befolkningen, vilket redovisas i denna artikel. De två befolkningsmått som behandlas är folkbokförd befolkning och ett mått för totalbefolkningen som även inkluderar asylsökande. För att räkna fram totalbefolkningen behöver man även lägga till annan över- och undertäckning än asylsökande till den folkbokförda befolkningen.⁴ Detta har dock utelämnats i denna artikel. Måttet för totalbefolkningen i denna artikel har skattats genom ett genomsnitt av antalet inskrivna asylsökande vid ingången och utgången av ett år adderats med den genomsnittliga folkbokförda befolkningen (medelfolkmängden).⁵ I följande diagram redovisas befolkningsutvecklingen enligt dessa två mått.

1 Enligt 3§ (1991:481) i Folkbokföringslagen gäller att "En person anses bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år".

2 ESA 2010, EU-LFS explanatory notes from 2016 and onwards, UN Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses Rev.

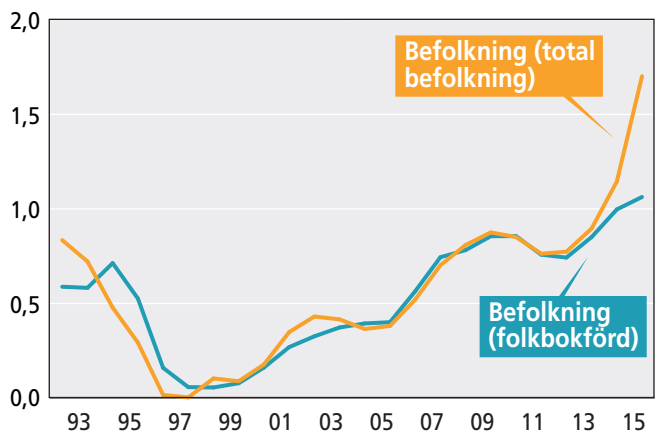
3 European system of accounts 2010.

4 Då det gäller övertäckning kan det vara personer som är folkbokförda men som inte bor i Sverige. Undertäckning utöver asylsökande är personer som bor i Sverige men som inte är folkbokförda. Se även Beskrivning av statistiken för Befolkningsstatistik 2015.

5 Tillgången till data har inte gjort det möjligt att beräkna genomsnittet baserat på månadsuppgifter. Utvecklingen av totalbefolkningen mellan 2015/2014 hade enligt en sådan metod blivit lägre än den som visas i första diagrammet eftersom en stor del av de asylsökande kom i slutet av året.

Befolkning enligt två beräkningar

Procentuell utveckling, årstakt

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

För de flesta åren är det endast en marginell skillnad för utvecklingen av befolkningen enligt dessa två mått. Skillnaden var betydande även under flyktningvågen under balkankrisen i början av 1990-talet, men under 2014 och 2015 är avvikelserna avsevärt större. För 2015 var befolkningsutvecklingen för totalbefolkningen cirka 1,7 procent medan ökningen för den folkbokförda befolkningen var 1,1 procent. Under de senaste åren har cirka 60 procent av de asylsökande fått uppehållstillstånd och om totalbefolkningen justeras för denna effekt skulle utvecklingen mellan 2014 och 2015 bli 1,4 procent. När totalbefolkningen har beräknats här har inte hänsyn tagits till om man får uppehållstillstånd eller inte.

Statistik över asylsökande

I princip all individstatistik bygger på folkbokförda personer från registret över totalbefolkningen (RTB), där asylsökande inte ingår. Samordningsnummer är ett nummer som kan användas av svenska myndigheter som identitet på en person som inte är folkbokförd i Sverige. Idag får merparten av de asylsökande dock inte ett samordningsnummer vid ankomsten till Sverige, istället används olika identifieringskoder. En utvidgad användning av samordningsnummer är en förutsättning för att individdata för asylsökande ska kunna ställas samman. SCB deltar i ett förberedande arbete som kan leda till att användningen av samordningsnummer utvidgas.

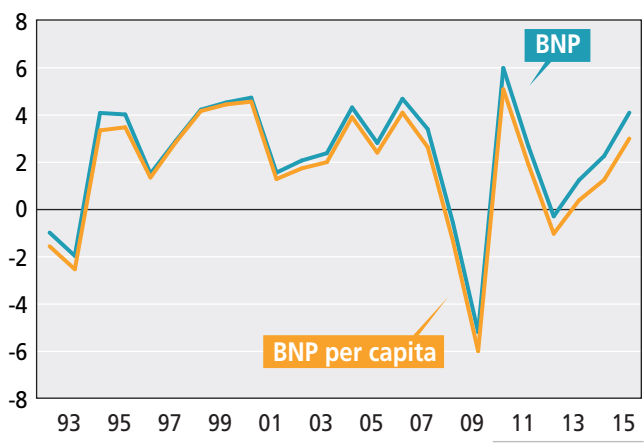
Lägre BNP per capita om asylsökande inkluderas

Vid jämförelser av BNP och dess aggregat över tid eller mellan länder, kan måttet för vissa syften bli mer meningsfullt om det sätts i relation till befolkningen. BNP per capita är ett sådant mått och mäter ett lands produktion med hänsyn tagen till befolkningsutvecklingen. Måttet används ibland tillsammans med andra mått för att analysera och jämföra välfärdsutvecklingen mellan länder. Idag beräknas BNP per capita genom att BNP divideras med den folkbokförda befolkningen¹.

¹ Enligt ENS 2010 kan ett årsgenomsnitt av antalet personer utgöra en lämplig bas för att beräkna nationalräkenskapsvariabler eller för användning som nämnare i jämförelser. I denna studie beräknas detta som ett genomsnitt av befolkningen vid ingång och utgång av året.

BNP och BNP per capita

Procentuell utveckling, årstakt

Källa: Nationalräkenskaperna

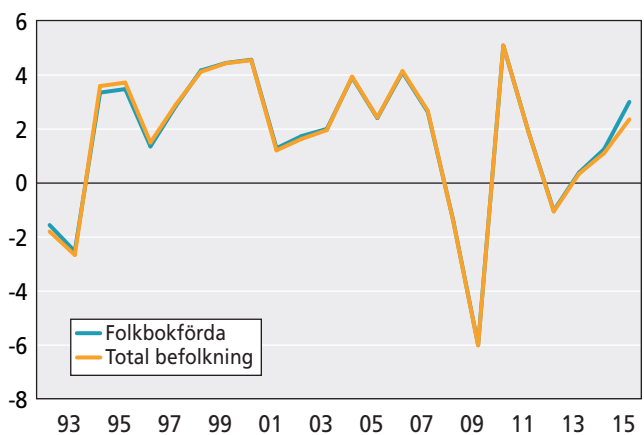
Data t.o.m. 2015

Utvecklingen för BNP och BNP per capita har i stort sett varit likartad under perioden 1991–2015, vilket framgår av ovanstående diagram. Under åren 2013 till 2015 är skillnaden mellan BNP och BNP per capita större än under de föregående åren. Detta beror på att den folkbokförda befolkningen ökat mer de senaste åren, vilket främst är en följd av den ökade flyktninginvandringen. Det är även värt att notera att utvecklingen för BNP per capita är lägre än BNP-utvecklingen under hela tidsperioden. Detta beror på att befolkningsutvecklingen har varit positiv under hela perioden vilket kan observeras i det första diagramet.

Skillnaden mellan utvecklingen för de två måtten hade dock varit ännu större om de asylsökande räknats in i befolkningen. Vid analys av BNP per capita är det därför viktigt att beakta att asylsökande inte påverkar nämnaren i måttet, fram till dess att de får uppehållstillstånd beviljat. Däremot kommer de asylsökandes konsumtion att påverka täljaren, det vill säga BNP, positivt. Vid ett mått på BNP per capita baserat på totalbefolkningen ingår de asylsökande både i täljaren och i nämnaren. I följande diagram visas BNP per capita enligt den folkbokförda befolkningen och totalbefolkningen.

BNP per capita enligt två beräkningar

Procentuell utveckling, årstakt

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

BNP per capita enligt den folkbokförda befolkningen har i stort sett varit densamma som BNP per capita-utvecklingen för totalbefolkningen förutom 2014–2015 och till viss del i början av 1990-talet i samband med balkankrisen. Skillnaden mellan den folkbokförda befolkningen och totalbefolkningen är så stor dessa år att det får en påverkan på utvecklingen av BNP per capita-måttet. För 2015 skiljer det 0,65 procentenheter mellan måtten. BNP per capita enligt den folkbokförda befolkningen uppgick till 3,0 procent 2015 medan den var 2,4 procent för BNP per capita för totalbefolkningen. Skillnaden motsvarar cirka 5 000 kronor per capita. I tider med omfattande befolkningsrörelser, som det är i nuläget, kan det vara bra att studera de två måtten på BNP per capita tillsammans och noga avväga vad man avser att analysera.

Arbetsinsatsen påverkas av valet av befolkningsmått

Valet av befolkningsmått kommer även att påverka antal sysselsatta, enligt NR, som andel av befolkningen. Antal sysselsatta som andel av befolkningen är kvoten mellan antalet sysselsatta och det totala antalet personer i arbetsför ålder¹. Även denna kommer alltså att påverkas av huruvida man sätter det i relation till den folkbokförda befolkningen eller totalbefolkningen. Eftersom totalbefolkningen är större än den folkbokförda befolkningen kommer antal sysselsatta som andel av befolkningen att bli lägre då totalbefolkningen används i nämnaren. Utvecklingen av befolkningsmåtten kan även påverka trenderna i antal sysselsatta som andel av befolkningen beräknad enligt de två sätten.

Skillnader mellan "Sysselsättningsgrad" och "Antal sysselsatta som andel av befolkningen"

Kvoten mellan antal sysselsatta och befolkningen i arbetsför ålder benämns vanligen Sysselsättningsgraden. Denna baseras på uppgifter från AKU om antalet sysselsatta i Sverige dividerat med folkbokförd befolkning.

Antal sysselsatta som andel av befolkningen som redovisas i denna artikel utgår istället från NR:s publicerade uppgifter om antal sysselsatta och de två befolkningsmåtten folkbokförd befolkning samt total befolkning.

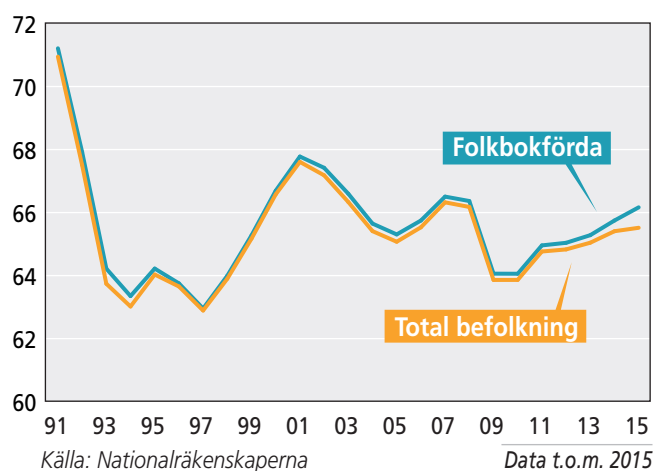
AKU är en av de viktigaste undersökningarna för att följa arbetsmarknaden i Sverige. Rampopulationen i AKU utgörs av den folkbokförda befolkningen. När asylsökande fått beslut om uppehållstillstånd och blivit folkbokförda är det en viss fördröjning innan detta får genomslag och personen kan ingå i urvalet till AKU.

AKU och NR skiljer sig även åt vad gäller definitionen av antalet sysselsatta. Enligt NR ska alla som är anställda i svenska företag eller myndigheter ingå bland de sysselsatta. Det innebär exempelvis att utländska individer (såsom asylsökande betraktas idag) som jobbar i svenska företag ska ingå i beräkningarna. Detta gäller inte för AKU då arbetsinsatsen endast räknas för den folkbokförda befolkningen.

I NR görs därför ett tillägg för den utländska arbetsinsatsen och dessa uppgifter tas från kontrolluppgifter som ligger till grund för den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS)².

Om man beräknar antal sysselsatta som andel av befolkningen enligt NR för totalbefolkningen ska man även inkludera de asylsökande som jobbar. Eftersom NR även mäter utländsk arbetsinsats så behöver inget tillägg göras eftersom det redan ingår. Det finns dock ingen källa idag för hur många asylsökande som arbetar men sannolikt är det inte så många.³ I nedanstående diagram visas antal sysselsatta som andel av befolkningen baserat på NR-data beräknad med de två olika befolkningsmåtten.

Antal sysselsatta som andel av befolkningen enligt två beräkningar
Procentuell utveckling, årtakt

Not: Den folkbokförda befolkningen är ett genomsnitt av befolkningen mellan 15–74 år vid ingång och utgång av året. Beräkningen av den sammanlagda befolkningen har gjorts genom en skattning av genomsnitt av antalet inskrivna asylsökande mellan 15–74 år vid ingång och utgång av året adderat med folkbokförd befolkning. Antalet sysselsatta kommer från NR.

För samtliga år mellan 2001 och 2013 var antal sysselsatta som andel av befolkningen 0,2 procentenheter lägre då man jämför sysselsättningen mellan totalbefolkningen och befolkningen enligt det traditionella måttet. För 2014 var skillnaden 0,3 procentenheter. 2015 hade skillnaden ökat betydligt och uppgick till 0,6 procentenheter. En stor differens kan man även se i början av 1990-talet i samband med balkankrisen, men skillnaderna var större under 2015.

Även storleken på arbetskraften förklaras till stor del av befolkningsutvecklingen och även den kan påverkas av vilket befolkningsmått som används och i förlängningen då även den relativa arbetslösheten.

¹ Till befolkningen i arbetsför ålder räknas personer i åldern 15–74 år.

² I RAMS ingår dock inte den utländska arbetsinsatsen i den publicerade statistiken.

³ Migrationsverket har 2 670 förekomster av organiserat arbete i sina register under 2010–2015.

SCB hanterar följderna i statistiken

SCB försöker i dagsläget hantera effekterna av den ökade migrationen i ett antal statistikgrenar. Samtliga statistiksystem, oavsett upplägg, påverkas naturligtvis av ett sådant här skeende. I NR, AKU och befolkningsstatistiken ska totalbefolkningen användas, enligt internationella riktlinjer, vilket i praktiken för närvarande inte är möjligt då det exempelvis saknas samordningsnummer för asylsökande. Istället följer dessa statistikgrenar av praktiska skäl den folkbokförda

befolkningen. Extrema befolkningsrörelser som den som uppstått i Europa och Sverige under hösten 2015, får följder för ett statistiksystem som utgår från den folkbokförda befolkningen vilket exemplifierats i denna artikel. SCB arbetar på olika sätt för att på bästa sätt att hantera de konsekvenser som uppstår.

Kontaktperson: Daniel Lennartsson, 019-17 64 29

Produktskatter

Större BNP-effekt från produktskatterna

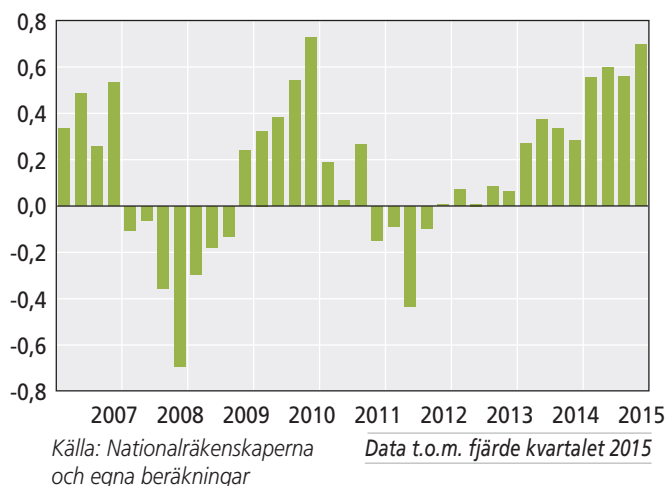
De senaste åren har en stark inhemsk efterfrågan, ledd av hushållskonsumtionen och bostadsinvesteringarna, varit en viktig drivkraft för BNP-uppgången. Dessa delar av ekonomin inkluderar produktskatter, där moms utgör den största delen. Produktskatternas bidrag till BNP var något större under 2015 än året innan och bidraget i årstakt låg mellan 0,6 och 0,7 procentenheter.

Sveriges BNP växte kraftigt under 2015 och noterade en tillväxt på 4,1 procent i faktiska tal för helåret. Det är en betydligt starkare tillväxt än genomsnittet sedan 2000 på 2,3 procent. Det är också en mycket stark utveckling sett i ett europeiskt perspektiv, då EU-ländernas BNP steg med 1,9 procent helåret 2015.

De senaste åren har en stark inhemsk efterfrågan, ledd av hushållskonsumtionen och bostadsinvesteringarna, varit en viktig drivkraft för BNP-uppgången. Dessa delar av ekonomin inkluderar produktskatter, där främst moms, punktskatter och tullavgifter ingår. Att hushållskonsumtionen och bostadsinvesteringarna har ökat betydligt har också höjt produktskatternas bidrag till BNP-utvecklingen.

Produktskatternas¹ bidrag till BNP var något större under 2015 än åren innan, och bidraget i årstakt låg mellan 0,6 till 0,7 procentenheter varje kvartal 2015. Av den kalenderkorrigerade BNP-tillväxten på 4,5 procent i årstakt fjärde kvartalet, bidrog produktskatterna med 0,7 procentenheter. Som jämförelse har nettoeffekten till BNP från produktskatter och subventioner i genomsnitt varit 0,2 procentenheter per kvartal sedan år 2000.

Produktskatternas bidrag till BNP-utvecklingen
Kalenderkorrigerad årstakt, procentenheter

Produktskatter ingår som del i BNP-beräkningen

BNP beräknas både från produktions²- och användnings³sidan och redovisas vanligen värderad till marknadspris, d.v.s. inklusive produktskatter och exklusive produktsubventioner. Från användningssidan ingår skattebeloppen i samtliga uppmätta värden, där hushållskonsumtionen exempelvis redovisas inklusive moms och företagens insatsförbrukning mäts inklusive den moms som företagen inte har rätt att göra avdrag för.

När BNP mäts från produktionssidan ingår däremot inga produktskatter i uppmätta värden. Däremot ingår det fulla värdet av företagets produktion, inklusive de produktsub-

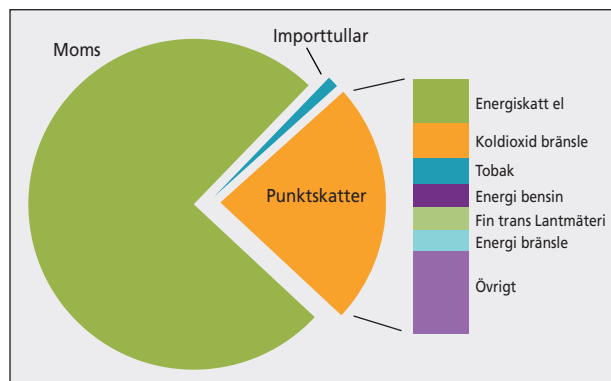
¹ Här avses egentligen nettot av produktskatter minus produktsubventioner men subventionerna är mycket små jämfört med skatterna.

² Innebär att BNP beräknas som summan av produktion minus insatsförbrukningen (=förädlingsvärdet) i olika branscher och sektorer.

³ Innebär att BNP beräknas som summan av privat och offentlig konsumtion, investeringar samt export med avdrag för import.

ventioner som sänker marknadspriset.¹ För att även på produktionssidan komma till en värdering av BNP till marknadspris görs ett tillägg av produktskatter och ett avdrag av produktsubventioner på det totala produktionsvärdet.

De olika produktskatternas andel av de totala produktskatterna år 2015 Procent

Källa: Nationalräkenskaperna

Moms står för över hälften av produktskatten

Produktskatterna uppgick till 499 miljarder kronor enligt Nationalräkenskaperna (NR) under 2015. Det motsvarade cirka 12 procent av BNP. Moms utgör den största av produktskatterna och uppgår till cirka 75 procent av totalen. Över hälften av den inbetalade momsen ingår i hushållens

konsumtion. Offentlig förbrukning och investering samt näringslivets förbrukning och investering står i stort sett för resterande delar. När det gäller näringslivet ingår endast den förbrukning som inte är avdragsgill.

Punktskatter omfattar både hushållen och näringslivet

Utöver moms finns produktskatter i form av så kallade punktskatter. Det handlar till exempel om energiskatter såsom koldioxidskatt och skatter på tobak och alkoholkonsumtion. Skatter på hushållens konsumtion av bensin utgör det största värdet. Dessa påverkar både hushållskonsumtionen och näringslivets förbrukning.

Slutligen utgör även tullar en produktskatt. Dessa tas ut på bland annat införsel av kläder, fisk och bilar. Tullinkomsterna är dock små i jämförelse med moms och punktskatter.

Produktsubventioner utgörs främst av subventionerna till kollektivtrafiken och bidrar således främst till en sänkning av hushållskonsumtionen i NR. Produktsubventionerna har de senaste åren uppgått till cirka 20 miljarder kronor per år och utgör därmed en mycket liten del i förhållande till produkt-skatterna.

Kontaktperson: Anders Jäder, 08-506 947 28

¹ Denna värdering kallas för att värdera till baspris.

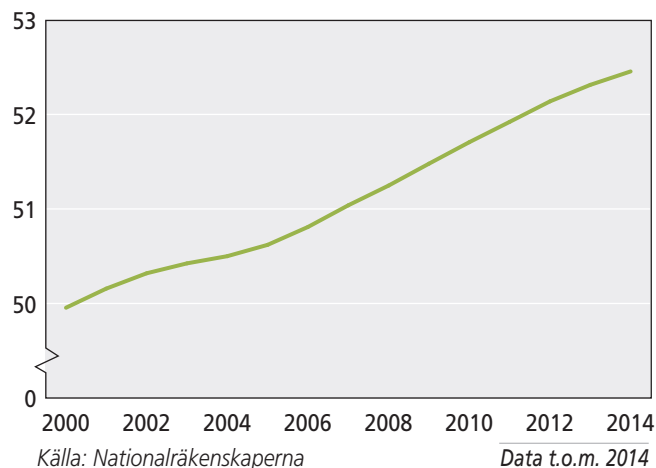
Regionala räken-skaper

Tjänstesektorn i storstäderna stark drivkraft

Under perioden 2000–2014 har BNP ökat med 30 procent. I storstads-länen har tillväxten varit 41 procent under samma period. Den starkare tillväxten förklaras av en förtätning av befolkningen till storstadsregionerna i kombination med en god utveckling på arbetsmarknaden. Gemensamt för dessa län är också ett näringsliv med en tungt vägande tjänstesektor.

Under de senaste decennierna har det skett en stadig nettoinflyttning till Sveriges tre storstads-län, Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Under 2014 bodde över hälften av befolkningen i ett av dessa län. Framförallt har inflyttningen till Stockholm ökat kraftigt där befolkningstillväxten i genomsnitt varit 1,6 procent per år sedan 2005, jämfört med den genomsnittliga befolkningsökningen i Sverige på 0,8 procent under motsvarande period.

Andel av befolkningen bosatta i storstads-län Procent

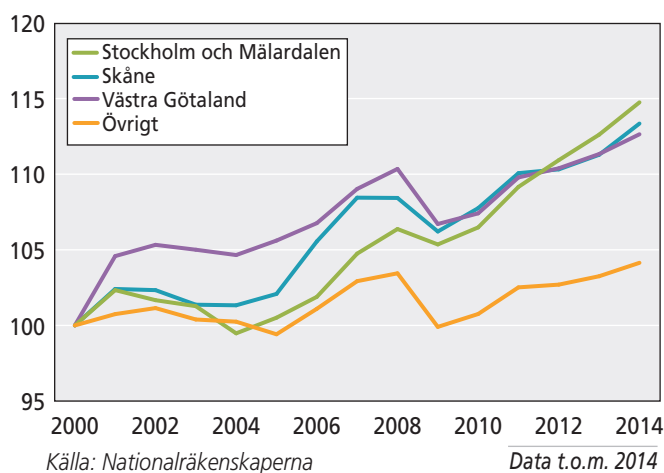

Högt tryck på arbetsmarknaden i storstäder

Den ökade urbaniseringen är en följd av en stark utveckling på arbetsmarknaden i dessa regioner. En tydlig trend har varit att sysselsättningen ökat betydligt snabbare i storstadslänen och kringliggande län, jämfört med den genomsnittliga utvecklingen för övriga regioner. Antalet personer som har ett arbete i Stockholm och Mälardalen¹ är idag nästan i nivå med övriga riket exklusive storstadslänen, trots att närmare en miljon färre är fast bosatta i regionen.

I Sverige har jobbtillväxten framförallt ägt rum i tjänsektorn vilket gynnat utvecklingen i dessa regioner där tjänstebranscherna dominerar arbetsmarknaden. Den övergripande trenden med minskad sysselsättning inom industribranscherna är något som präglar i stort sett hela riket och även har påverkat storstadslänen.

Antal sysselsatta
Index 2000=100

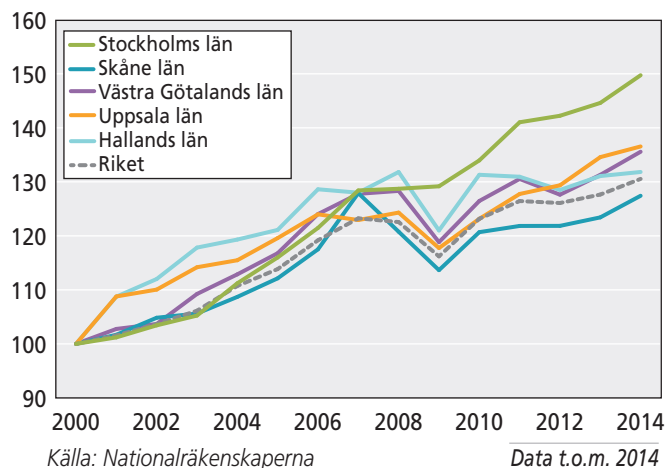

Ett fåtal län drar upp tillväxten

Sedan år 2000 har endast fyra län uppvisat en snabbare regional BNP-tillväxt (BRP) än riket; Stockholm, Västra Götaland, Uppsala och Halland. BRP i Skåne ökade ungefär i paritet med riksgenomsnittet fram till finanskrisen, men återhämtningen därefter har skett i långsammare takt än BNP-tillväxten totalt sett, vilket beror på en svag utveckling inom industrin jämfört med industrins utveckling i övriga storstadslän.

Gemensamt för dessa fyra län är just en stark sysselsättningsutveckling, men regionerna kännetecknas också av en stor andel tjänsteproduktion² inom näringslivet. Nettoinflyttningen till tätbefolkade områden skapar också ny efterfrågan och ger företagen skalfördelar i form av exempelvis närheten till en större marknad, kunskapsöverföring och lägre transportkostnader, vilket påverkar BRP positivt.

Bruttoregionprodukt
Volymindex 2000=100

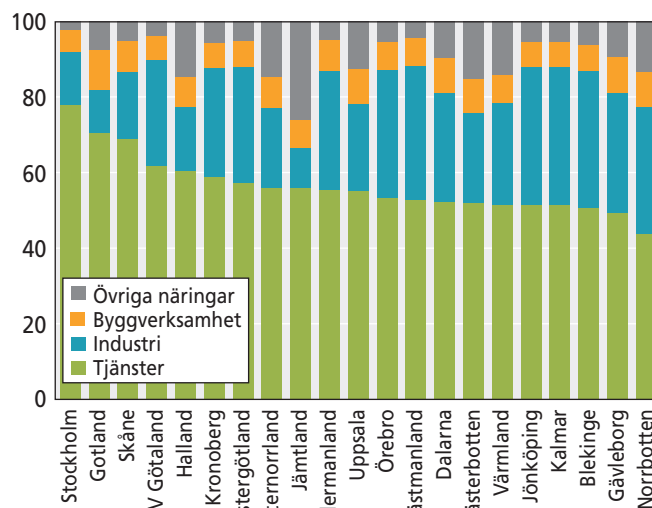
Ser man till den regionala påverkan från finanskrisen, syns också att regioner med en stor andel varuproduktion påverkades mycket mer under finanskrisen än exempelvis Stockholms län, där tjänsteproduktionen utgör nästan 80 procent av produktionen i näringslivet. I Stockholm skedde en avmattning under 2008 och 2009, men därefter har den ekonomiska aktiviteten återigen ökat i snabb takt och länet har uppvisat en högre tillväxt än övriga regioner under de senaste åren, se diagrammet ovan.

Näringslivsstrukturen skiljer sig kraftigt åt mellan länen

Sverige är ett land med en regionalt heterogen näringslivsstruktur. Branschstrukturen skiljer sig kraftigt mellan länen, vilket också påverkar förutsättningarna för den regionala tillväxten. Ett tydligt mönster är att den högsta andelen tjänster inom näringslivet finns i storstadslänen, samt Gotland.

I Stockholms län står branscherna telekom-, IT-tjänster och banktjänster för nästan en tredjedel av tjänsteproduktionen, vilket är nästan 10 procentenheter mer än för riket, där dessa branscher tillsammans står för drygt en femtedel av den totala tjänsteproduktionen.

Andelar av produktionen i näringslivet
Fördelat på bransch, procent

¹ I denna artikel benämns länen Uppsala, Södermanland och Västmanland som regionen Mälardalen.

² Med produktion i denna artikel avses förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

Västra Götaland, Halland och Värmland utmärker sig i jämförelse med riket då en stor andel av tjänstebranschernas produktion kommer från handeln, vilket kan förklaras av gränshandeln mot Norge. Även Skåne präglas av en aktiv handelsbransch.

Den viktigaste regionen för tillverkningsindustrin är Västra Götaland. Tillverkningsindustrin står för ungefär 30 procent av produktionen i näringslivet i länet, vilket är en betydligt högre andel än i de andra storstadslänen.

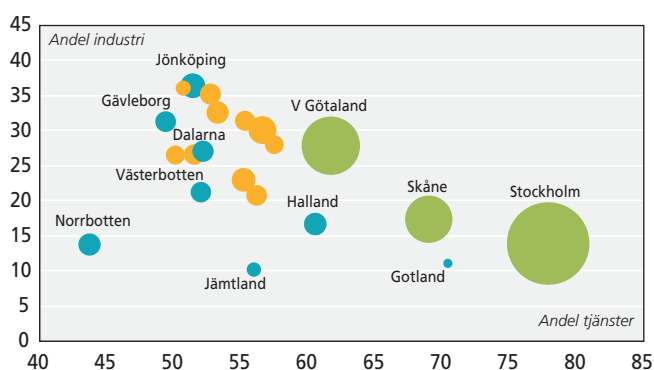
I Norrbottens län utgör gruvnäringen en mycket viktig del av branschstrukturen. I övriga Norrlandslän samt Dalarna och Värmland är massa- och pappersindustri, skogsbruk och energi typiska exempel på viktiga branscher.

Tjänsteintensiva storstäder drivkraft

I takt med en svag utveckling för industrin under de senaste åren är det huvudsakligen tjänstesektorn som varit drivkraften till BNP-tillväxten. Efterfrågan på tjänster har främst kommit från den inhemska marknaden och har gynnat de tjänstetunga storstadsregionerna.

Strukturumvandlingen till en mer tjänsteintensiv ekonomi har dock pågått i flera decennier och idag består närmare 70 procent av produktionen i Sverige av tjänster. Närmare två tredjedelar av tjänsterna i näringslivet produceras i de tre storstadslänen. Stockholm är det mest tjänstetunga länet där nästan 80 procent av produktionen består av tjänster, medan fördelningen är jämnare i övriga storstadslän och Halland, där tjänsteproduktionen utgör mellan 60 och 70 procent av produktionen i näringslivet.

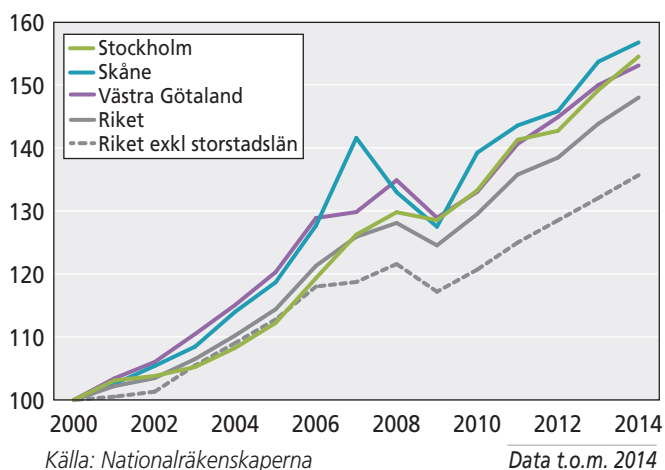
Procentandel av produktionen i industri (C) och tjänstebranscher (G-U) per län, samt länets andel av BNP

Källa: Nationalräkenskaperna

Det är inte enbart en högre koncentration av tjänster i storstäderna som driver utvecklingen. Tillväxten i tjänstesektorn är också starkare i dessa regioner jämfört med övriga riket, se diagrammet nedan. Tjänsteproduktionen inom näringslivet i de tre storstadslänen har genomgående ökat snabbare än genomsnittstillväxten i riket på 2,9 procent per år under de senaste femton åren. Näringslivets tjänstesektor i de tre storstadslänen stod för närmare hälften av BNP-tillväxten på 2,3 procent under 2014, vilket ger en indikation på dess betydelse för den ekonomiska tillväxten i Sverige under senare år.

Produktion tjänsteproducenter Volymindex 2000=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2014

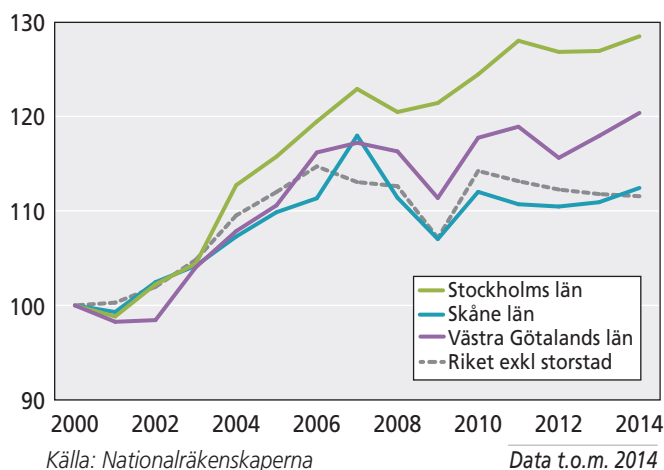
Stora produktivitetsskillnader inom industrin

Produktiviteten, mätt regionalt som BRP per sysselsatt, har ökat snabbare i både Stockholms län och Västra Götaland än för övriga regioner. Produktiviteten inom tillverkningsindustrin har stigit med 85 procent i storstadslänen under de senaste femton åren, medan uppgången inom övriga riket under samma period uppgick till 37 procent.

I Stockholms län beror uppgången i produktiviteten i stor utsträckning på en hög koncentration av teknisk industri, där produktionsvolymen har vuxit mycket snabbt under de senaste femton åren. I Västra Götaland står verkstadsindustrin, framförallt maskin- och fordonsindustrin, för en mycket större del av den samlade industriproduktionen och där har tillväxten varit lägre. Men produktivitetstillväxt är inte enbart en följd av ökade produktionsvolymerna utan också av att antalet sysselsatta inom industrin har minskat.

Inom tjänstesektorn är bilden den motsatta, där antalet sysselsatta stadigt har ökat inom de flesta branscher. De regionala skillnaderna i produktivitetstillväxten inom tjänstesektorn har varit betydligt lägre än för varuproducenterna. Sedan år 2000 har produktiviteten inom tjänstebranscherna ökat med 17 procent i storstadslänen medan motsvarande ökning i övriga riket är ungefär 11 procent. Det indikerar att BRP-tillväxten i de tjänstetunga storstadslänen inte enbart beror på skillnader i produktivitet, men att inflödet av arbetskraft även i branscher med lägre produktivitetstillväxt såsom utbildning, vård och restaurang, också haft stor betydelse.

BRP per sysselsatt Volymindex 2000=100

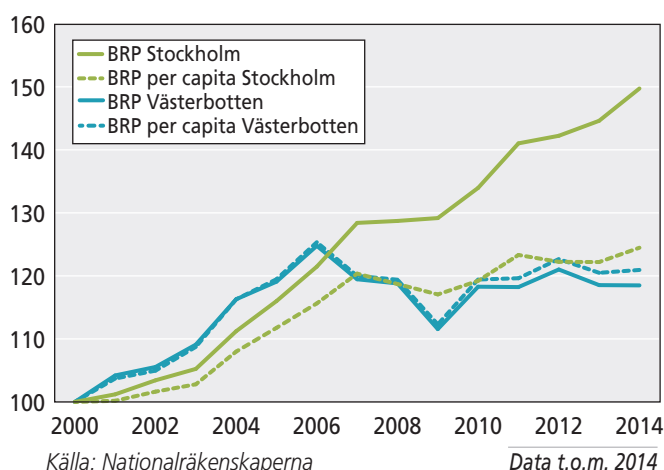

Befolkningsrörelser spelar stor roll för BRP-tillväxten

Att BRP har vuxit kraftigt i storstadsregionerna beror till stor del på att befolkningen i arbetsför ålder har ökat. Studerar man istället tillväxten i BRP per capita är skillnaderna mellan regionerna inte riktigt lika stora. Det visar sig bland annat i Stockholms län som har uppvisat den klart snabbaste tillväxten i BRP mellan åren 2000–2014 på 49 procent. Under samma period uppgick dock tillväxten i termer av BRP per capita till 24 procent. Skillnaden i tillväxt mellan de två måtten har varit ännu större under de senaste fem åren efter återhämtningen från finanskrisen.

Jämförelsevis har BRP i Västerbotten vuxit betydligt långsammare än i Stockholms län med en tillväxt på 21 procent under de senaste femton åren, medan tillväxten i BRP per capita uppgick till knappt 19 procent under samma period.

BRP och BRP per capita Volymindex 2000=100

Den regionala analysen bör även ta hänsyn till arbetspendling över regiongränser. Inpendling till en region påverkar BRP per capita positivt eftersom pendlare drar upp produktionen i länet där arbetsplatsen ligger, men inte ingår i befolkningsunderlaget. Därmed påverkar givetvis utpendling BRP per capita negativt och omfattande pendling får följaktligen stor påverkan på måttet.

Den betydande inpendlingen till framförallt Stockholm, men även Västra Götaland, påverkar således dessa regioners BRP per capita positivt, medan kringliggande län såsom Södermanland, Uppsala, Västmanland och Halland får påverkan nedåt på BRP per capita som följd av utpendlingen.

Pendlingsstatistik från den Registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) visar att utpendlingen från Skåne län har varit större än inpendlingen det senaste decenniet och att effekten av detta har tilltagit under de senaste åren. Det skulle delvis kunna förklara varför Skåne har haft en betydligt svagare tillväxt per capita än de två övriga storstadslänen. Som jämförelse har nettoinpendlingen till Stockholms län ökat med 15 procent under de senaste tio åren.

Regionala räkenskaper – Ett regionalt BNP

I de regionala räkenskaperna redovisas nationalräkenskaperna med regional indelning och branschstruktur. Produktionen som beskrivs i denna artikel är fastprisberäknade. I regionalräkenskaperna deflateras produktionen med nationella prisindex, då regionala prisindex saknas.

Bruttoregionprodukten (BRP) sammanställs för samtliga kommuner med hjälp av regionalt fördelad statistik. Undersökningen Företagens ekonomi (FEK) är en viktig källa som har information om både företagen och deras regionala arbetsställen, samt vilken verksamhet som bedrivs. Denna indelning gör det möjligt att beräkna den regionala produktionen efter var arbetsställen finns, inte efter var företagen är registrerade.

FEK används för många branscher, men inte för alla. För återstående branscher sammanställs produktionen regionalt med hjälp av andra indikatorer vars regionala fördelning antas samvariera med den variabel som ska fördelas. Kontrolluppgiftsbaserad lönesummestatistik (LSUM) är den indikator som främst används.

Kontaktpersoner: Jenny Lidmark, 08-506 944 42 och Magnus Saltveit, 08-506 949 84

Tidigare fördjupningsartiklar

Titel	Nummer	Sid
Asylsökandes påverkan i NR-systemet	2015:4	18
BNP per capita	2015:4	20
Offentliga finanser	2015:4	21
Offentlig skuld i Sverige och Europa	2015:4	24
Ökat tjänsteinnehåll i konsumtionen sedan 80-talet.....	2015:3	18
Hushållen med högst inkomster ökade sparandet mest.....	2015:3	23
Valutakursens påverkan på inflationen.....	2015:2	18
Redovisningen av import och export av FoU påverkas av ENS 2010	2015:2	21
Makroekonomiska obalanser i Sverige och Europeiska unionen	2015:2	22
Tjänsteexporten allt viktigare för ekonomin	2015:1	20
Valutakursens påverkan på importprisindex.....	2015:1	23
Balansräkningarnas kopplingar till investeringar	2015:1	26
Omläggningen till ENS 2010 medför ändrad EU-avgift	2014:4	17
Förändrad redovisning av premiepensionen.....	2014:4	19
Anpassning av nationalräkenskaperna till ENS 2010.....	2014:3	20
Ingen dramatisk tjänsteprisnedgång	2014:3	22
Nya konstantsskatteindex.....	2014:3	25
ENS 2010 och allmän översyn medför förändringar av NR	2014:2	18
Vad händer i NR när FoU blir investering i ENS 2010?.....	2014:2	22
Betydande omfördelningseffekter mellan inkomstgrupper.....	2014:1	23
ENS 2010 och dess påverkan på finansräkenskaperna	2013:4	20
ENS 2010 och ändringar av pensionssystemet	2013:4	22
Globala värdekedjor och flytt av produktion.....	2013:3	19
HUKO – ny månadsindikator för hushållskonsumtion.....	2013:3	22
Förändringar i NR av nya förordningen ENS 2010	2013:3	25
Nya vikter i nationalräkenskaperna.....	2013:3	28
Nya regelverket ENS 2010 införs september 2014	2013:2	20
Från varor till tjänster i konjunkturstatistiken.....	2013:2	21
Regional matchning på arbetsmarknaden under 2012	2013:1	20
Multifaktorproduktivitetsutvecklingen i näringslivet 1993–2012	2013:1	23

ANSVARIG UTGIVARE

Ylva Hedén Westerdahl

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Magnus Saltveit, redaktör	08-506 949 84
Maria Schoultz, redaktör	08-506 940 74
Thomas Bjurevall	08-506 945 74
Peter Buvén	08-506 945 28
Johannes Holmberg	08-506 945 11
Jenny Lidmark	08-506 944 42

MEDSKRIBENTER

Daniel Johansson, nationalräkenskaper
Anders Jäder, nationalräkenskaper
Daniel Lennartsson, nationalräkenskaper

GRAFISK FORM

Monica Andersson	08-506 943 62
------------------	---------------

Förfrågningar kan även göras via e-post: fornamn.efternamn@scb.se.